

Småtryck

OK (Ref., småtry.) H
EX A

HVAD ONDT HAR JAG GJORT?

REDOGÖRELSE OCH FÖRSVAR FÖR
25 ÅRS ARBETE BLAND FATTIGA

AF

JOHN HEDBERG

STOCKHOLM

TRYCKT HOS P. PALMQUISTS AKTIEBOLAG 1905

STOCKHOLMS
STÄDSMUSEUM

FÖRORD.

Från flera håll anfallen för mitt ringa arbete i barmhärtighetens tjänst, öfverhopad af arbete, har jag omöjligt haft tid och krafter att besvara angreppen mot mig och till deras rätta halt reducera dem, enär de varit nästan legio. Detta tvingade mig att hålla mitt föredrag i Florakyrkan den 15 sistl. januari, men äfven där blef tiden mig för knapp att meddela hvad jag önskade och hvad som behöfdes för att allmänheten skulle få en öfverblick af arbetets uppkomst och utveckling, samt att bemöta de väsentligaste angreppen mot mig och verksamheten. Att bemöta dem alla ansåg och anser jag vara både onödigt och tidsödande.

Hade angreppen gällt min person endast, torde jag knappast brytt mig om dem. Hade man ur förvaltnings- eller affärssynpunkt åstadkommit bevis för, att något orätt skett, något som man trots allt sökande icke kunnat finna, hade frågan fått ett helt annat utseende. Men att på grunden af skvaller, lögn och förtal rifva upp en verksamhet, som dock varit till välsignelse för tusental, och beröfva fattiga barn bröd och hem, det är mer än jag kan fördraga, och jag måste draga till strids för fridens skull.

Mitt föredrag stenograferades, och det föreligger här i utvidgad och kompletterad form. Broschyren kommer att säljas till förmån för verksamheten. Kanhända sålunda äfven de därför inflytande medlen kunna bidra till hjälp åt någon nödställd och till räddning åt något litet fattigt barn.

Stockholm, Badstugatan 28, i februari 1905.

John Hedberg.

» Vill du månglarna ur templet jaga,
Föra kojans talan i palats?
Sargad skuldra måste korset draga
Mot den branta hufvuds-kalleplats.»

Då jag år 1898 stod i denna lokal, väl icke uppe i kyrkan, utan i nedre salen, och inför en jämförelsevis fåtalig publik å Stockholms Kristna Sedlighetsförenings styrelses vägnar lämnade en muntlig redogörelse för föreningens verksamhet, hvari ingått räddandet af fattiga och åt nöd och elände hemfallna barn, samt till sist föreslog, att föreningen på grund af angifna skäl skulle upplösas och dess arbete nedläggas, fick jag till svar: »Det får ej ske; arbetet skall fortsättas, och vi skola förse eder med medel.»

Arbetet har också icke blott fortsatts utan utvecklats på ett sätt, som väl ingen af oss, som då voro närvarande, kunde ana. För min del kunde jag icke heller drömma om, att jag en dag, så kort tid efteråt, skulle vara tvingad, att, såsom nu, uppträda till försvar för föreningens och mitt arbete i barmhärtighetens tjänst. Stunden har emellertid nu kommit, och jag skall med det lugn och den opartiskhet, som äro mig möjliga, försöka lämna en kort redogörelse för arbetets uppkomst och utveckling. Jag skall därvid beröra icke blott Kristna Sedlighetsföreningens, utan — då man särskildt tagit min person för hufvudet för hvad jag uträttat och för hvad jag icke förmått uträtta — skall jag bedja om att få lämna en kortfattad redogörelse för, huru jag allra först började arbetet, huru det utvecklats sig, sedan Sedlighetsföreningen upptog detsamma, samt till sist äfven

ägna någon uppmärksamhet åt de anfall, som på sista tiden i pressen riktats mot detta arbete.

Då jag sålunda nödgas börja med mig själf, sker detta ej alls för att lysa, utan för att få fram, att jag från början aldrig planerat något särskildt välgörenhetsarbete* eller ämnat uppträda som speciell välgörare, utan helt enkelt som predikant. Det var på hösten 1879, jag i denna sistnämnda egenskap ankom hit, och allt ifrån denna tid har jag sökt efter min förmåga hjälpa och bistå nödens barn. Men den, som vill göra sig besvär att leta igenom tidningarna från den tiden och intill 1898, skall finna, att jag under alla dessa nitton år icke skrivit en rad i dem om mitt arbete. Först sedan Kristna Sedlighetsföreningen sistnämnda år ställt sig stödjande bakom detsamma, ansåg jag mig böra börja göra det offentligt känt.

Jag nämnde nyss, att jag kom hit 1879 såsom predikant. Jag var då ingalunda med Stockholms förhållanden obekant och för fattigvärlden här alldeles främmande. Jag hade under min studietid i hufvudstaden fått göra bekantskap med den nöd, som då härskade till följd af den rådande bostadsbristen, och hvars förfärande verkningar visade sig i synnerhet i fattigbarackerna på Söder och det s. k. kolerasjukhuset i Tyskbagarbergen, där nödens allra eländaste voro inhyta. Sedan fick jag för en kort tid mitt verksamhetsfält i Göteborg, men kom snart åter till hufvudstaden, icke för att ägna mig åt fattigvård, utan åt predikoverksamhet såsom föreståndare och pastor för en baptistförsamling.

Man har senare på fullaste allvar rådt mig att byta om kyrklig tro och bekännelse, emedan jag därigenom skulle hafva bättre framtid för mig själf och därjämte få vara i fred med mitt arbete i barmhärtighetens tjänst. Jag vill emellertid stå fast vid min ungdomstro och öfvertygelse; den är min *förfärfvade* egendom. Och jag hoppas göra det till min död.

* Ett sådant har dock under årens lopp *växt* upp omkring mig.

Strax efter min hitflyttning från Göteborg inträffade en händelse, som blef afgörande för min verksamhet. En dag kom en välklädd ung man in i mitt arbetsrum. Han såg ut att vara en välmående arbetare från landet, och han var också son till en förmögen landtman. Mannen trädde blygt in till mig, bad om ursäkt att han besvärade och sade: »Jag kommer till eder i en mycket besynnerlig angelägenhet. Jag vill bedja eder hjälpa mig få reda på min bror. Han lämnade för många år sedan föräldrahemmet. Längesporde vi från honom då och då, men på de senaste åren hafva vi ingenting alls hört från honom. Det sista vi hörde af honom var, att han kommit i det största elände. Jag har frågat polisen och fattigvården efter honom, men förgäves. Han tyckes således, trots sitt usla lefverne, hvarken ha blifvit straffad eller intagen på någon försörjningsanstalt. Hjälpa mig leta reda på min bror! Min far har skickat mig för att hämta honom, och jag vill ej, kan ej, vågar ej resa hem utan honom.»

Det var en besynnerlig begäran, det må medgifvas, men jag var redan då van vid, att folk framställde de mest egendomliga fordringar på mig, och är det ännu mera den dag i dag är.

»Har ni någon aning om, hvar han nu vistas?» frågade jag.

»Glasbruksgatan n:o — skall han någon gång hafva bott», svarade ynglingen.

Alltnog, vi gingo till Glasbruksgatan till det hus han uppgifvit och frågade efter brodern, men ingen hade reda på honom. Slutligen kom en man fram och sade: »Det kan väl icke vara den och den?» och framkastade ett sådant där slangnamn, som är så vanligt inom vissa samhällslager. Vi frågade hvart den åsyftade mannen tagit vägen, då han begaf sig från huset vid Glasbruksgatan, och erhöilo till svar:

»Gå till Stadsträdgårdsgatan* n:o —, där bor allt

* Nuv. Värmdögatan.

elände. De äro mycket sämre än vi.» Naturligtvis är det afund också mellan de fallna, annars vore det ej riktigt som det skall vara. Vi begäfvoo oss i väg till nämnda ställe och frågade efter mannen både under hans rätta namn och slangnamnet, men utan att finna honom. Emellertid rådde någon oss att höra efter nere i ett gammalt kök in på gården. Där skulle de allra sämsta, de lägst sjunkna befinna sig. Vi trädde in i köket och upprepade vår fråga. I detsamma tittade en man fram, bakom en ridå af usel säckväf, med det smutsigaste och lurfigaste hufvud jag någonsin sett, samt frågade: »Är det 'bylingen' som kommer och hämtar mig?» Min följeslagare, som trots allt i den förfallne och i last försjunkne mannen igenkände sin broder, rusade ögonblickligen fram, tog stackaren i famn och utropade: »Jag är din bror, låt oss följas åt hem till vår fader. På flera år hafva vi ju ingenting hört ifrån dig. Kom nu med genast till vårt hem». Så bad han under tårar.

Den stackars mannen blef allra först mycket förargad och gjorde gensträfvigt motstånd. Han ville icke alls följa med.

»Huru skall jag kunna resa hem, så trasig och eländig som jag är», sade han.

Efter en stunds öfvertalande följde han dock med, synbarligen något bevekt af broderns tårar och af dennes löfte att snygga upp honom före hemresan. Jag förbigår scenerna under vägen, huru han undergick en sannskyldig förvandling. Samma kväll fick jag gå ned till Centralstationen för att taga afsked af de båda lyckliga bröderna. De reste hem. Den vid vårt första sammanträffande så smutsige och trasige mannen såg nu helt och hållet förändrad ut genom sin faders penningar och sin broders uppoffring och arbete för hans räddning. Då, när han stod i sina nya kläder med biljetten i hand, brast isen. Stora tårar rullade utför hans kinder, då han talade om faderns frikostighet och broderns kärlek, som åstadkommit, att han blifvit hjälpt ur eländet. Huru ljuf skulle icke nu för honom, den förlorade sonen, resan till fadershemmet blifva! Som jag stod där, bad jag i mitt hjärta: Jesus, hjälp mig att i mitt arbete likna den

lyckligt lottade brodern, som på sin faders uppdrag fått återföra en förvillad, djupt sjunken broder till fadershuset!

Några dagar därefter fick jag bref från fadern, som på det innerligaste tackade mig och begärde få veta, hvad han var skyldig. Naturligtvis ingenting.

När jag såg dessa bröder resa, då tänkte jag: »Här har jag programmet för mitt lif och för min verksamhet såsom evangeli förkunnare. Jag har icke att förkunna hämnd och hat, utan att söka upp mina fallna bröder och systrar», och min bön till min Gud var och är alltfört, att han måtte hjälpa mig att utföra den lyckligare lottade broderns fattigvårdsprogram, som är och bör vara hvarje verklig kristens: att söka upp och rädda de fallna.

I Herrens Guds namn började jag detta arbete, och det växte ut dag för dag till den utveckling det nu nått. Under första tiden har jag ingen annan råd haft än att intressera mina närmaste vänner för att få medel till arbetets bedrifvande. Jag kan vädja till många här närvarande personer, som känt mig och mitt arbete under hela tiden och som räckt mig en hjälpsam hand för nödställda medmänniskor. De ha känt mig sedan trettio år tillbaka, och de kunna vittna. Alltid hafva de med glädje bidragit till nödens afhjälpande, huru ofta jag än begärt deras hjälp. För min del har jag icke gjort anspråk på att få tack för mitt arbete, men litet mindre klander kunde jag fått.

Så fortgick mitt arbete under årens lopp med mina närmaste vänners hjälp, till dess jag en vacker dag fick inbjudning af Föreningen för Vælgörenhetens Ordnande att blifva ledamot af dess Maria-kommité, hvilken jag ock tillhörde flere år. Kyrkoherde Eklund i Maria församling, professorskan Montelius m. fl. kommitéledamöter skola säkert kunna bära vittnesbörd om, att jag mest ifrade för, att *barnen* skulle föras ur eländet och till goda kristliga hem. Vid sidan af mitt deltagande i F. V. O.-s arbete hade jag en liten verksamhet med att anskaffa hem åt fattiga barn. Jag skref och jag sade till mina vänner när och fjärran:

»Skaffa ett hem här eller där i landsorten, dit vi kunna få skicka någon liten stackare!»

F. V. O. har bekostat resorna för många små, som jag sålunda skaffat hem på landet, därom bära säkerligen dess papper och räkenskaper vittne. Så småningom fick jag allt flera och flera besök af personer, som bådo mig hjälpa såväl dem som deras barn. Jag kände, att jag ville ägna mig mera helt åt arbetet att rädda barn och ungdom ur och undan fördärfvet. Allt flera och flera kommo till mig och sade: »här eller där är ett barn, skaffa ett hem åt det!» Och så småningom växte arbetet ut, så att det tog så stor del af min tid i anspråk, att jag måste lämna F. V. O., annars hade jag kanske stått kvar där än i dag. Men min tid tillät det icke, synnerligast som jag därjämte hade att ombesörja församlingsvården och sköta predikokallet m. m.

Så kom omdaningen af Sedlighetsföreningens arbetssätt. När det inträffade, hade vi en kapitalbehållning på omkring 200* kronor. Dessa använde vi för några barns räkning. Vid det årsmöte jag nyss talat om försåg man oss med rätt mycket penningar. Arbetet har sedermera växt år efter år, och inkomsterna ha äfven år efter år tillväxt.

De uppgingo år 1898 till kronor 2,493: 74.

» 1899 » » 4,676: —

» 1900 » » 14,974: 71.

» 1901 » » 18,413: 69.

» 1902 » » 36,162: 05

och så gingo de år 1903 » » 60,908: —

På så sätt har arbetet utvecklats finansiellt sedt.

Med afseende på barn och andra, som vi sökt hjälpa och rädda, hafva skickats ut på landet 1898 103, 1899 200, 1900 112, 1901 147, 1902 250, 1903 325, och 1904 400. Hela antalet, som hitintills skickats ut, utgör i denna

* Ledsamt nog insmogo sig vid föredraget vissa fel i uppgifter och siffror, men detta berodde därpå, att föreningens sekreterare, pastor Karl Blomkvist, icke förrän i början af februari, trots upprepade påminnelser, öfverlämnat protokollsboken till mig.

stund öfver 1,600. En hel del arbetsföra personer hafva vi skaffat platser i staden. Därom finnas inga exakta anteckningar. De, som sändts till landet, hafva fått platser på herrgårdar som statare eller torpare, hos trädgårdsmästare, hos jordbrukare, handverkare och vid industriella verk o. s. v. Många förlorade söner och döttrar hafva vi också skickat tillbaka till föräldrahemmen i landsorten, och ett rätt stort antal frigifna fångar hafva sändts till främmande världsdelar.

Barnen hafva vi fått hem åt hos barnlösa familjer, hos rikt folk, hos bärgadt folk och i sådana hem, där vi måst betala inackorderingsafgift för dem. Alla samhällsklasser hafva tagit emot våra skyddslingar. De finnas i flera prästhus.

Huru hafva vi nu fått medel till allt detta?

Förra årets bokslut är ännu icke färdigt. Vi afsluta nu mera våra räkenskaper 31 december, men vi hafva till följd af åtskilliga omständigheter icke hunnit med det ännu.

Förra året skickade vi dock ut nära 400 personer. Till att utrusta alla dessa med kläder, ty de flesta saknade sådana, behöfvas penningar. De stackars varelserna ha också någonting i kläderna, som vi måste befria dem från, innan de kunna skickas ut. Det är intet lätt arbete att utrusta dem. Om jag säger, att jag nu mera icke gör det själf, utan har en hel stab af medhjälpare, så tycken I väl inte, att jag skryter. Och om jag nämner, att vi fått hålla på med en hel del barn i flera månaders tid, innan vi fått dem befriade från ohyra, så fän I ursäkta mig.

Det behöfs att tala öppet, för att I skolen få en idé om vårt arbete. Naturligtvis kräfves det pengar för allt detta rengörings- och upplädningsarbete, för skyddslingarnas resor, för härberge och mat medan de vänta på sina nya hem o. s. v.

För att bringa ned resekostnaderna lade vi för ett par år sedan in ansökan till kungl. järnvägsstyrelsen om nedsättning i biljettprisen för våra skyddslingar, och då vårt arbete, efter granskning af vederbörande myndigheter, be-

fanns värdt att understödja, bifölls vår begäran af regeringen. Vi få nu skicka våra skyddslingar för nedsatt afgift på statens järnvägar, och det har för oss varit af ofantlig betydelse.

En ganska god hjälp har lämnats vår verksamhet af doktor Henrik Berg, pastor E. Klefbeck, lektor P. Waldenström m. fl., hvilka dels genom föredrag, dels på annat sätt sökt intressera allmänheten för saken i såväl hufvudstaden som landsorten.

Jag bär också pressen det vittnesbördet, att den samfärdt och med stor vänlighet talat om vårt arbete och väsentligt främjat det. Nästan alla Stockholms tidningar såväl som landsortspressens ha då och då haft små interiörer från vårt arbete, hållna i den mest vänliga stil. Genom pressens försorg har man sålunda i vida kretsar fått kännedom därom.

Landtbor, präster, skollärare, tidningsmän och folk af alla stånd och åldrar hafva kommit upp till oss och sagt: »Få vi sitta ned och se, huru du arbetar?» Och jag vet icke något fall, där man icke sagt: »Vi måste hjälpa dig, ty här är nöd å färde.» De, som icke besökt mig, men som framför andra bort komma, äro folkskoleinspektören, fattigvårdsinspektören och hans assistent, ehuru jag upprepade gånger inbjudit fattigvårdsinspektören*. De andra har jag ej äran personligen känna.

Så har det fortgått hitintills. Jag har icke särskildt bedt tidningsmännen skriva om mitt arbete. Men när de bedt mig om upplysningar rörande detsamma, har jag sagt: »Välkomna upp, så skolen I få se, huru verksamheten bedrifves — dock icke alltför många på en gång.» Mycket gärna hade jag sett, att de kommit i fjol dagen före julafton, då det var flere hjälpsökande, somingo gå hem utan någon hjälp alls. Hade herrar tidningsmän kommit till oss den dagen, skulle de säkert kunnat bidraga till att sprida litet julglädje bland nödens barn, och säkerligen skulle många då sluppit vara utan julljus.

* Se för öfrigt instruktionerna för fattigvårdsinspektören.

Förutom det att vår verksamhet så gjorts känd af tidningspressen, ha vi ock utsändt vår årsberättelse i betydande antal ex., de två senaste åren ända till 35,000 pr år. Med hvarje exemplar har följt ett insamlingskort eller -lista, hvilka ofta nog återkommit med en större eller mindre påtecknad summa. Genom att vår verksamhet så blifvit känd, ha vi fått medel att fortsätta densamma. Härmed är den hemligheten afslöjad.

Det torde ock vara nödigt att något redogöra för medlens bokföring och den ofta berörda kontrollen. Så snart en post inkommit, har den naturligtvis bokförts. Under de fyra senaste åren har pastor Karl Blomkvist haft sig anförtrödt detta arbete, hvilket han utfört med biträde af herrar Åkerblom och Hugo Wahlström. Herr Blomkvist har det ock ålegat att ombesörja, att medlen ordentligt redovisats i årsberättelsen. *Han har ock varit den, som vakat öfver bokslutet och uppgifvit kassan för revisorerna. Han har burit ansvar för bokföringen inför styrelsen, hvilken i sin ordning bär ansvaret inför föreningen och allmänheten.*

Bokföringen har naturligtvis skett på vanligt sätt. Och revision har verkställts af revisorer, som utsetts af föreningen. Då vi emellertid på senare tiden förmärkt, att »trollen börjat tissa och tassa» i mörkret och hemlighetsfullt hviska om kontroll, beslöt föreningen vid sist hållna årsmöte på mitt förslag anmoda öfverståthållarämbetet att hädanefter årligen utse revisorer i föreningen, och en bestämmelse om dylik revision inrycktes i föreningens stadgar. Vi trodde oss därmed kunna få stäfd denna »verksamhet i det tysta» men det synes, som om den blott skulle fått mer fart på ett håll, då den hämmats på ett annat. En af öfverståthållareämbetet förordnad revisor har tillsammans med föreningens revisorer reviderat 1903 års räkenskaper och funnit allt i sin ordning, och jag hoppas, att det skall bli på samma sätt med 1904 års, trots all »välgörenhet i det tysta» mot oss och vårt arbete.

Utom den speciella redovisningen i årsberättelsen af inlutna medel och gåfvor ha stundom, på därom af gifvarna

särskildt framställd begäran, redovisning skett i tidningarna. Och där gåfvorna varit åtföljda af gifvarnas adress, har äfven kvitto sändts.

Hvad mig själf angår, har jag från början af detta arbete befunnit mig i den lyckliga omständighet, att jag icke behöft för min egen del eller min familj använda ett öre af inflytande medel.

Den lilla församling, jag tillhör, och hvars pastor jag varit i nära 22 år, har icke blott tillåtit mig att offra min tid och mina krafter i barmhärtighetens tjänst, utan den har ock kallat en medhjälpare i församlingsarbetet, men låtit mig få hafva kvar min plats och min aflöning ändå. Detta är ett alldeles enastående fall, särskildt värdt uppmärksamhet, så mycket mera som medlemmarna till största delen äro fattiga, några torde man kunna kalla bärgade, men ingen enda är rik. Af Gud skall den församlingen få lön på den stora vedergällningens dag.

Då arbetet under årens lopp mycket hastigt utvecklats, har däraf uppstått svårigheter i fråga om expeditionslokal. Den lokal, vi först använde, min egen bostad, befanns otillräcklig. Jag måste alltså vara betänkt på att utvidga den, och jag hyrde till sist fem rum och kök till bostad och expedition. Men äfven där råkade vi i den svårigheten snart nog igen, att vi ej fingo några rum att vistas uti själfva. Styrelsen insåg detta och talade ofta om nödvändigheten af att hyra en särskild expeditionslokal. Läkare påpekade, att det ej gick an ur hälsosynpunkt att hafva expeditionslokal i hemmet. Först hösten 1903 förhyrdes fördenskull den nuvarande lokalen för detta ändamål. Hur vi där inrättat oss, förbigår jag. Det kan hvem som helst taga kännedom om på ort och ställe.

Ofta måste vi taga hand om fattiga barn, som tarfva ögonblicklig hjälp. Mitt eget hem fick på den tiden tjänstgöra äfven som upptagningshem. Ber att få omtata en liten episod ur min verksamhet i denna del.

En dag kom en kvinna in i vårt väntrum med ett nyfött barn på armen. Någon af medarbetarna på expeditionen

observerade, att hon såg så besynnerlig ut, och han trodde, att hon hade något särskildt i sinnet. Plötsligt lade hon ifrån sig på en kista det lilla bylte, hon bar i famnen, och ämnade springa ifrån det. Hon hindrades i rätta stunden därifrån, eljest hade vi fått ett namnlöst litet pyre, som ingen vetat, hvarifrån det kommit. Tänk eljest, hvilken läckerbit det där skulle kunna ha blifvit för alla dem, som äflas om att taga heder och ära af mig, och för skvallret och förtalet, ifall kvinnans afsikt lyckats!

Dylik kan nog förekomma på andra ställen, men för sådant som händer där rör man upp himmel och jord, om det skulle inträffa hos oss. Det har jag åtminstone fått lära i dessa dagar.

Något välgörenhetssällskap hade vi icke planerat att blifva, ej heller ingick det i vårt syfte att samla medel till stora fonder eller uppföra ståtliga palats, eller eljest använda hvad vi kunde få ihop för *altarets* räkning, medan *offret* fick förfaras. Det finnes godt om boningar på landsbygden, hvilka stå öde eller hvilkas ägare vilja blifva dem kvitt för billigt nog. Det gällde att förvärfva något af dessa hus och omdana det så billigt och så lämpligt som möjligt för barmhärtighetens tjänst samt så ändamålsenligt sig göra lät ordna saken, för att på så sätt kunna spara så mycket som möjligt åt de nödställda.

På grund af dessa skäl inköpte styrelsen år 1900 lägenheten Malmberga i Närtuna socken för 3,800 kr., och där inrättades vårt första hem för små fattiga barn, ett hem, som sedan verkat stor välsignelse.

Men vi ha under vårt arbete bland barnen ofta fått att göra med klena och sjuka småttingar, som haft engelska sjukan eller andra åkommor. De mest sjuka fingo skyndsamt och beredvilligt komma in på sjukhus, men en del ha befunnits vara för »litet sjuka». Kanske de voro för små, kanske det icke fanns rum, kanhända var det något krångel med hemortsrätten eller annat dylikt, hvarför de ej kunde få komma in. För de klena barnen fanns ingen tillflyktsort. Dem måste vi återsända till kyffena, hvarifrån de

kommit. Det smärtade mig utesägligt. Sjukvårdsanstalterna anmodade mig själfva att taga sådana barn. Mödrarna kommo ofta från sjukvårdsanstalterna med barn, som ej hunnit blifva fullt friska. De gräto och bådö om hjälp för sina små. Ingen familj vill i regel taga sig an ett sjukt, klent barn som eget eller som fosterbarn. Malmberga var icke lämpligt att taga emot dylika, och dock sändes många, många dit, många stackare, hvilkas föräldrar voro hemlösa.

Bäst jag ingenting visste om, blef jag erbjuden en egendom i Sundbyberg för det pris, för hvilket den var belånad i bank. Kort därefter blef jag anmodad att besöka en friherrinna, som hade stort intresse af och mycket öm-made för att hjälpa just sådana barn, om hvilka här vore fråga. Denna ädla kvinna erbjöd sig att med icke mindre än 1,500 kr. ärligen bidraga till *hushållskostnaderna* vid ett hem för klena barn, om jag ville upprätta ett sådant.

Genast köpte jag egendomen Elieberga vid Sundbyberg. Den ställdes så skyndsamt som möjligt i ordning. Och på det viset kom »Dagmarhemmet» till stånd, det numera så beryktade Dagmarhemmet, i samband med hvilket så många allvarliga och hätska anklagelser riktats mot såväl mig som andra personer, hvilka haft med det att göra, och äfven mot hela vår verksamhet.

Stor var mina närmastes och såväl friherrinnans som min glädje. Vi hade en hel liten skara småttingar, som ej kunnat komma in på barnsjukhusen och som väntade på sin nya tillflyktsort. Den skulle nu till Dagmarhemmet.

Den läkare i staden, som undersökte barnen, sade till mig: »Ta'r du dit de där barnen, då dö de för dig, och du får en dålig statistik, och det kan vara farligt nog. De äro alltför klena. Minst tolf af dem komma att dö».

D:r Jonson i Sundbyberg, som villigt och kärleksfullt erbjöd sig att blifva hemmets läkare gratis, äfven han förut-sade ungefär samma utgång.

»Näväl, blef mitt svar, vi hafva åtminstone godt sam-vete. Vi hafva gjort vårt bästa och åtminstone spridt litet sölsken öfver de små stackarnas sista stunder.»

Dock var det nio, som dukade under. Och märkligt var, att den som såg allra klenast ut fick lefva och har nu fått ett mycket godt hem på landet hos en organist och folkskollärare.

Vi fingo således glädjen att rädda åtminstone några dödsdömda.

Men om den saken talar man icke, utan man anklagar läkare, sköterskor och mig enkannerligen för deras sjukdom och död, som vi icke med bästa vilja i världen kunde rädda. Och för att få åtminstone någon särskildt sak med mig, har en tidning här i staden passat på att komma med det påståendet, att icke alla barnen voro undersökta af läkare.

Men detta är icke sant. Ty *hvarje* barn, som vi tagit hand om, har genast sändts till läkare här i hufvudstaden för att undersökas, innan det sändts till det ena eller andra stället. Numera är det regel, att hvarje barn, som intages på Dagmarhemmet, undersökes af hemmets egen läkare, innan det får komma in. Att tidningen i fråga kom med den där uppgiften berodde därpå, att den icke tagit reda på saken och att icke alla intygen kommit med från läkaren i Stockholm till hemmets läkare. Det vore väl, om alla, som känna sig manade att framkomma med anmärkningar hit eller dit emot min verksamhet här eller där, ville visa mig åtminstone så mycket grannlagenhet, att de komme till *mig* med dessa anmärkningar allra först, så kunde de få reda på, hur det rätteligen förhåller sig med saker och ting. Atminstone kunde jag hjälpa dem så pass mycket, att de sluppe begå så många misstag, för att nu använda ett mildt ord. Man sluppe då att tillgripa den tarfliga utvägen att tala om längesedan af oss genomkämpade och öfvervunna svårigheter, för att sedan genom att förvandla, förstora och — förgylla dem göra en lång historia.

Men man synes vara så ifrig på vissa håll att anfälla mig och mitt arbete och att samla materiel till anfallet så tyst som möjligt, så att man glömmer bort hvad man är skyldig en anklagad. Det har tisslats och tasslats, men

ingen har varit nog ärlig att säga mig t. ex.: »Så galet du arbetar, bedrif arbetet i stället på det och det sättet».

Af en och annan har jag fått höra, att en person, som jag vet hvem han är, sagt: »Pastor Hedberg går på så vildt. Han har inte reda på hvad han gör. En vacker dag blir det för fattigvårdsnämnden ett rysligt bestyr och spektakel. Han har skickat ut hundratals barn i landsorten. Han dör hastigt ifrån alltihop, och hur i all världen skall man då kunna taga reda på alla barnen!»

En gammal historia, den där! Den eller de, som håliit på med den, borde vetat bättre, och deras samhälls- och ämbetsmannaställning, om ingenting annat, borde förbjudit dem att prata slikt.

Men antag, att det skulle blifva sant. Skulle då fattigvårdsstyrelsen få en så tung börda på sina axlar, om jag helt hastigt komme undan? Tillmäter man då verkligen mitt arbete så stor betydelse för Stockholms kommun?

Kanske detta icke kunde vara så oriktigt. Att jag på sex år skaffat hem på landet åt mer än ett och ett halft tusental arma, som saknat huld och skydd, och för hvilka kommunen icke behöft vidkännas ett öres utgift, det lär nog icke vara en så alldeles obetydlig sak för Stockholms fattigvårdsbudget.

Men, för öfrigt, den olycka, som man hotar med skulle drabba Stockholms stad, om jag plötsligt kallades hädan, reduceras till en ren obetydlighet, om man tar i betraktande, att af de utsända personerna en del är äldre och kan försörja sig själf samt att af barnen mer än 900 äro upptagna som egna, för hvilka således ingen afgift någonsin kan komma att krävas.

Af de omkring 150 barn, för hvilka vi betala, torde dessutom mer än ett femtiotal kommit från andra kommuner. I våra matriklar finnes ock hvaritenda barn infördt, med bifogade uppgifter om såväl hvarifrån det kommit som hvart det tagit vägen, äfvensom föräldrars och fosterföräldrars namn, karaktär och kyrkoskrifningsort. Detta kunde gått an att få se och veta när som helst och för hvem som

helst, så hade man sluppit offentligt tillvita mig slarf och att jag icke har reda på hvad jag gör.

I vår inackorderingsbok är antecknad, hur mycket som betalas för hvarje barn och för huru lång tid betalningen är gjord.

Man har flera gånger från fattigvården erbjudit mig understöd för min verksamhet. Man vill binda mig med den där eländiga hemortsstadgan, som åstadkommer så mycket lidande och jämmer för fattigfolket. Jag hatar denna stadga och vill och skall aldrig låta binda mig af den. Den kan möjligen lämpa sig för dem, som vilja följa samma grundsats som fogden, hvilken med stor själfnöje skröt af, att han städse gjorde sin plikt, fastän alltid inom sitt distrikt.

Besynerligt nog kritisera mina anklagare själfva fattigvårdsstadgan och klaga, också de, öfver stadgandet om hemortsrätten. De ropa på förändrad fattigvårdslagstiftning så väl i ena som andra afseendet, men samtidigt vilja de på mig, en fri man, lägga ett ok, som de själfva jämra sig öfver att de måste bära. Kanske är det så, att man möjligen tål opposition mot fattigvårdsstadgan, men absolut inte mot dess handhafvare, vare sig de handla i enlighet med eller stick i stäf mot densamma.

För icke längesedan fingo vi räcka en hjälpsam hand åt en liten gosse, hvars mor bokstafligen irrat omkring i hela Europa med barnet. De hamnade slutligen i Södertälje. En vacker dag, när nöden blef för stor, sade den lille åtta-årige mannen: »Mamma, nu går jag till Stockholm och skaffar mig arbete, nu svälter jag icke längre». — Han hann icke ur staden, innan han gick vilse. Genom tidningspressen blef emellertid hans bragd bekant, och medel insamlades. Det är en präktig pojke, sina fosterföräldrars stolthet och glädje. Jag har hört, att han i det nya hemmet med hänförelse sjungit: »Du gamla, du friska . . .». Det blir nog en svensk pojke — och modern fortsätter sina vandringar.

Hade jag varit bunden af hemortsrätten eller varit ämbetsman i fogdens stil, hade modern fått taga gossen med sig, eftersom han inte hörde till mitt distrikt.

Jag har varit med om åtskilligt annat i samma väg, och jag håller hårdt på, att man bör hjälpa nödställda medmänniskor så långt möjligt, hvilka de än äro och hvarifrån de än komma, vare sig de äro födda eller äga hemortsrätt här eller där i världen. De äro i alla fall våra bröder, som vi äro pliktiga att söka upp, att kläda, att mätta, att härbergera. Det är påbjudet af en högre lag än fattigvårdsstadgan, och den lagen fruktar åtminstone jag att öfverträda. Hvem minnes icke ännu den upprörande historia, som förliden sommar gick genom pressen, om judebarnen, som Stockholms kommun stod i begrepp att sända till Ryssland, därför att deras fader icke förvärfvat hemortsrätt i vårt land. Ett af denna olyckliga familjs barn hade vi sökt taga om hand. Den stackars fadern besökte mig med anledning häraf och bad mig taga hand äfven om alla hans andra barn, enär man hotade honom med att sända hela familjen till Ryssland. Då jag icke genast var i stånd att efterkomma hans önskan, utbrast han: »Då har jag intet annat att göra än att taga lifvet af mig för att skydda mina barn för den fruktansvärda olyckan att blifva sända till Ryssland!»

Dessa hans ord ansåg jag olyckligt nog då som tomt hot. Någon tid därefter fick jag likväl veta, att den stackars mannen gått naturen i förväg. Jag kan icke beskrifva, hur detta hemska budskap kändes.

Genast frågade jag efter barnen och fick då veta, att dessa voro omhändertagna af fattigvården. Därmed var jag nöjd, intill dess jag fick se notisen, som gjorde sin rond i pressen och rörde upp sinnena i stad och på land, notisen om judebarnen, som skulle sändas till Ryssland. Jag tänkte: Kan det väl vara barnen till den olycklige fader, som tog sitt eget lif just för att skona barnen från färden till Ryssland? Är det väl möjligt, att Sveriges rikaste kommun kan vilja sända några värnlösa barn till främmande land, hvars språk och seder äro dem alldeles okända, där de hvarken ha huld eller skyld och där de antagligen skulle gå en förtidig död till mötes? Om kommunens styrande män ha mod att sända barnen till Ryssland, kan kristlig barmhärtighet

— inför honom, som välsignande tog barnen i sin famn och förklarade, att den som emottager ett enda barn i hans namn, han mottager honom själf — stå till svars med att sådant får ske? Kunde man icke, borde man icke här ingripa?

Jag vistades på landet, men skyndade genast hem.

Jo, mycket riktigt, det var den stackars mannens barn det gällde.

Jag satte mig genast pr telefon i förbindelse med fattigvårdsnämnden och erbjöd mig att taga hand om barnen. Jag hänvisades till barnavårdsnämnden, och pr telefon gjorde jag samma erbjudande där. Därifrån hänvisades jag till öfverståthållareämbetet, där jag äfven pr telefon erbjöd mig taga hand om dessa barn. På alla ställen begärde jag få veta hvad jag hade att iakttaga för att få taga hand om barnen. På ett håll trodde man, att ärendet var en angelägenhet mellan Ryssland och vår regering, och att troligen hvarken fattigvårds- eller barnavårdsnämnd eller öfverståthållareämbete kunde göra något åt saken. Jag förklarade mig genast villig att uppvakta såväl vår utrikesminister som ryske ministern härstädes och göra samma framställning hos dem. Man erbjöd sig höra efter, om det behöfdes, och om en stund fick jag det beskedet, att några uppvaktningar icke alls behöfdes. Det var i fattigvårdsnämndens händer ärendet hvilade. Öfverståthållareämbetet hade intet annat med det att skaffa än att sända barnen till Ryssland på fattigvårdens begäran, och från öfverståthållareämbetet mötte intet hinder för mig att taga hand om barnen, men om jag ville lämna ett skriftligt erbjudande att taga mig an dem, kunde jag få taga emot dem, när ärendet kom till öfverståthållareämbetet, dock torde jag hos fattigvårdsnämnden begära att få taga hand om dem.

Då jag fick veta detta, gjorde jag för andra gången mitt erbjudande i fattigvårdsnämnden och blef då upplyst, att jag i så fall hade att vända mig till barnavårdsnämnden och där ställa borgen för att barnen skulle få vård och uppfostran. Man uttalade tillika en önskan att barnen

mätte få stanna där de voro utackorderade. Under händelsernas gång hade jag kommit i förbindelse med några af Mosaiska församlingens medlemmar. En af dem, grosshandlare X., hade mig ovetande gjort samma erbjudande att taga barnen om hand. Han besökte mig, och i samråd med honom aflät jag till vederbörande en skrifvelse så lydande:

Sedan Stockholms stads barnavårdsnämnd under nästlidet år beslutit från föräldrarna skilja numera aflidne resehandlanden Conrad Gordons och hans hustrus barn Märta Rebecka, född den 15 oktober 1891, Sofia, född den 22 december 1892, Lina, född den 19 augusti 1894, Hanna, född den 8 september 1896, och Marta, född den 1 okt. 1898, samt sedermera för en sammanlagd kostnad af 556 kronor om året utackorderat sagda barn i enskilda hem å landet, så, till undvikande däraf, att sagda barn öfversändas till Ryssland, förbinder sig undertecknad å Stockholms Kristna Sedlighets vägnar att taga hand om dessa barn och ansvara för deras framtida fostran och vård, intill dess att de kunna försörja sig själfva, och förbinder jag mig desslikes att betala deras utackorderingsafgift från och med den 1 sistlidne juli.

Stockholm den 20 juli 1904.

För Kristna Sedlighetsföreningen

John Hedberg.

Grosshandlare X. lofvade framlägga skrifvelsen till vederbörande och själf ikläda sig borgen samt taga reda på, hvilka andra borgesmän man kunde önska. En tidningsman fick reda på saken, och en notis kom ut i tidningarna, att jag ämnade taga barnen om hand.

Något annat svar på min skrifvelse fick jag ej, än att den kom tillbaka. Sedermera erhöll jag det beskedet, att saken var rangerad på enskild väg och att barnen skulle få förblifva under fattigvårdens hägn fortfarande. Färden till Ryssland blef emellertid ej af, man ändrade verkligen taktik, och det var nog inte första gången.

En meddelsam folkskollärare i landsorten berättade mig strax därefter på en resa historien om judebarnen och tilllade förnöjsamt och upplysande, att nu läste de katekesen, och när de blefvo äldre, komme de nog att både döpas och konfirmeras, ty de hade ingen, som frågade efter dem.

Pastor Hedberg hade lofvat, att de skulle få en judisk vår-
darinna, sade han, men det ville inte fattigvården, för då
kunde de ha gått förlorade för kyrkan.

Den där pastor Hedberg, fortsatte han, måtte allt vara
en besynnerlig karl. Han är frikyrklig, men tycks icke vi-
dare hålla på bekännelsen, utan vill hjälpa alla, hvad religion
de än kunna ha, och nu ställer han i ordning en stuga på
sin koloni, dit barnen skulle komma under en judisk vår-
darinnas tillsyn.

Någon presentation oss emellan förekom icke, och den
goda skolmästaren vet antagligen ännu icke i dag, med hvem
han talade.

»Svensk Lärartidning» kunde dock, med all den auk-
toritet den bör äga, den 27 juli 1904 förklara följande, utan
att med ett enda ord låtsas om mitt erbjudande.

Barnavård och utvisning.

Under rubriken »Fem små judeflickors öde» ha vissa tidningar
på ett vilseledande sätt omtalat ett af Stockholms folkskoleöfver-
styrelse i dess egenskap af barnavårdsnämnd handlagdt mål. Här-
med förhåller sig så, att Stockholms barnavårdsnämnd under för-
lidet är på förekommen anledning nödgades mot föräldrarnas sam-
tycke omhändertaga fem flickor på 5—12 år, döttrar till en judisk
familj af rysk nationalitet. Dessa flickor utackorderades sedermera
af barnavårdsnämnden i goda enskilda hem i landsorten. Kost-
naden härför var emellertid barnavårdsnämnden förpliktigad att
intill ett belopp af 100 kronor för hvarje barn utkräfvä af fattig-
vårdsnämnden, som, då fråga var om utländska undersåtar, i sin
ordning hade att begära ersättning af statsmedel. Nu ansåg sig
emellertid fattigvårdsnämnden skyldig att till öfverståhållareäm-
betet göra framställning om familjens öfersändande till Ryssland,
detta utan att barnavårdsnämnden härom erhöi något meddelande.
De ryska myndigheterna förklarade sig villiga att mottaga ifråga-
varande familj, och öfverståhållareämbetet aflät till barnavårds-
nämnden en skrifvelse, hvori begärdes, att de fem barnen genom
nämndens försorg måtte hämtas till Stockholm för att härifrån
öfersändas till Ryssland.

Som barnavårdsnämnden emellertid öfvertagit omsorgen om
barnen och tillsynen öfver deras utveckling men icke funnit sig
kunna uppfylla sina förpliktelser härutinnan, i fall barnen sändes

utomlands, har den förklarar sig ej kunna efterkomma ifrågavarande anmodan, hvarjämte den underrättat fattigvårdsnämnden, att denna ej behöfde bidraga till barnens underhåll, enär tvenne enskilda personer åtagit sig att svara härför.

*En i vissa tidningar synlig uppgift, att den mycket omtalade pastor John Hedberg skulle tagit de fem små judeflickorna under sin vård och gifvit dem tillflykt i sitt blifvande barnhem borta i Dalsland, är helt och hållet gripen ur luften.**

* * *

Från verksamhetens början har jag såväl enskildt som offentligt förklarar i tal och skrift, att mitt arbete icke afsåge att drifva religiös eller baptistisk propaganda på något vis, och att ingen af våra skyddslingar fick tvingas till eller afhållas från t. ex. konfirmation eller någon annan kyrklig eller frikyrklig handling mot sin vilja. Man har dock utan att lyckas med all makt sökt åstadkomma bevis för raka motsatsen. Sålunda har en af hufvudstadens kyrkoherdar inför ett par personer berättat, att han, i afsikt att få denna sak bestyrkt, tagit reda på adressen till en hel del af våra fosterhem och trädt i förbindelse med vederbörande prästerskap i de respektive orterna. Men i stället för de bevis, han väntat sig, hade han funnit, att vi, vid anskaffande af hem åt våra skyddslingar, fått vida färre *baptistfamiljer* än t. ex. Stockholms stads fattigvårdsnämnd för sina utackorderingar!

Då man således icke på den vägen kunde komma åt mig, slog man in på en annan. En handlande här i staden som genom vår bemedling kostnadsfritt upptagit en föräldralös flicka, blef inom kort af en fattigvårdens tjänsteman förständigad att icke behålla flickan, utan att han erhöle betalning från fattigvården, och han underkastades dessutom grundliga förhör om sin kyrkliga tro och bekännelse, och när man icke fick honom att erkänna, att han vore baptist, utan han sanningsenligt förnekade detta, sökte man få denna sak bevisad genom att examinera hans biträden. Denna

* Kurs. af mig.

händelse behandlades på sin tid i pressen, på grund af inlämnade klagomål till fattigvårdsnämnden.

Då man icke lyckades komma till det föresatta målet på den vägen heller, tog man sig i stället för att söka inbilla föräldrarna, att deras barn, som de lämnat åt oss, icke fingo vare sig skolgång eller konfirmation. Isynnerhet sökte man inför föräldrarna förevita mig personligen att jag sökte hindra barnen att låta sig konfirmeras, och därför tillgrep man den utvägen att egga föräldrarna att vid konfirmations-tiden undanrycka barnen den vård, som jag anskaffat åt dem.

Detta har dock aldrig kunnat bevisas, att jag på något sätt sökt hindra något enda barn att konfirmeras, men väl har det kunnat ådagaläggas, att det medfört de mest sorgliga följder att locka och tvinga dem till konfirmation. Den år 1901 utgifna årsberättelsen har att i detta fall omförmåla ett mycket ledsamt dylikt. Det heter därom:

»En flicka, hvars far söp och hvars mor slog henne, blef omhändertagen af föreningen. Hon var formligen rädd för att komma modern så nära, att denna kunde nå henne, ty alltid vankades då slag. Hon var först här i staden hos ett par gudfruktiga familjer. I dem förvärfvade hon sig verkliga vänner. Sedan fick hon komma ut till en familj på landet, och här hoppades hon, att hon skulle få ett varaktigt hem. Djupt fäste hon sig vid fosterföräldrarna med hela sitt hängifna hjärta.

Men lilla T. ville icke »gå och läsa». Hon trodde, att man borde vara en verklig kristen för att bekänna Kristus så där offentligt inför Gud och människor. Och det var hon icke ännu. Om hon blott finge vänta, sade hon, så kanske hon skulle kunna. Men hon fick icke vänta. Hon var fjorton år, och tiden var inne. Fosterföräldrarna ville på intet sätt hindra henne från att emottaga konfirmationsundervisning, men de hade icke hjärta och samvete att tvinga henne. Och så kom det sig, att hennes föräldrar på en nitisk prästmans råd togo hem henne och satte henne i konfirmationsskolan.

Nu var hon tillbaka i sitt förra förskräckliga lif i hem-

met, där hon dock icke kunde vara mer än ett par dagar, utsatt som hon var för föräldrarnas godtycke och skild från alla, som varit vänliga mot henne. Hon måste ut till främmande människor för att förtjäna sitt bröd. Den plats, hon erhöll, var för ansträngande för henne. Modern bar hennes kläder till pantlånaren, och fadern tog den lilla slant, hon kunde förtjäna, och söp upp. Och så skulle hon säga inför Gud det som icke var sant.

Det var en mörk tid för stackars T. Hon försjönk i tungsint grubbel, och då konfirmationen den 20 april 1899 var öfver, blef hon vansinnig och måste föras till därhus, där hon intogs i juni samma år.

Vi hade förlorat hvarje spår af henne, då hon utan vår vetskap togs från fosterföräldrarna, och vi visste ingenting om hennes senare öden, intill dess fadern en dag kom upp till oss och begärde, att vi återigen skulle taga vård om henne. Hon var då ännu kvar på därhuset, men läkaren därstädes ansåg det vara synnerligen godt för henne, om hon kunde få komma till landet. Hon var icke våldsam nu, utan satt och vaggade fram och tillbaka, uppreparande: »Hvad skall det blifva af mig, stackars fattiga barn, hvad skall det blifva af mig?»

Att taga en sinnessjuk i sitt hem gör dock icke hvem som helst. Men Gud sände hjälp. Då vi icke visste någon råd, just i samma stund, mannen var uppe hos oss, kom en kvinna från landet, hvilken vi kände. På vår tillfrågan lofvade hon att gifva den sjuka hem och vård under somnaren.»

Så långt den nämnda årsredogörelsen.

Sedan denna tid har lilla T. varit som en vingskjuten fågel, och just som jag håller på att för tryckning göra i ordning detta föredrag, ingår den sorgliga underrättelsen, att flickan, som nu är omkring 20 år, återigen befinner sig på en anstalt för sinnessjuka. Hon hade, namnlös och hemlös, anträffats på gatan och omhändertagits af polisen. Nyss har jag haft den sorgliga plikten att för sjukvårdsanstaltens räkning ifylla blanketten angående hvad jag visste om henne

och hennes sorgliga lefnadssaga. När man meddelade henne, att jag än en gång ville taga vård om henne, »solade hon upp» och har sedan dess börjat tillfriskna.

Om jag icke redan förut varit öfvertygad om det orättfärdiga uti att på något sätt söka öfva tvång på de unga i religiöst afseende, skulle stackars T:s sorgliga historia varit nog att hos mig djupt inskräpa en sådan öfvertygelse.

Icke stort mindre sorglig är en annan flickas historia.

Hon hade af oss utackorderats i ett godt hem i Värmland. Hennes mor, en lättfärdig kvinna, blef eggad att hämta henne tillbaka till Stockholm. Flickan rycktes verkligen också bort från sitt fosterhem, kom till sitt hem till hufvudstaden, blef här efter en tid konfirmerad, kom så på villospår genom de sinas inflytande, blef kort därpå prostituerad och dog af en skamlig sjukdom, innan hon nått sitt tjugonde år!

Ännu ett fall. En prostituerad kvinna, som har 6 barn födda utom äktenskap, har af oss fått hjälp med två af dessa, för hvilka vi anskaffat hem på landet. Då flickorna nått konfirmationsåldern, vägrade den ena att låta sig konfirmeras. Modern, som fått reda på detta, kom flera gånger upp till oss och sparade därvid icke på grofva tillmälen mot oss för flickans konfirmationsvägran, i hvilken naturligtvis vi icke hade den ringaste skuld. Hon uraktlät icke heller att säga oss hvem det var som sändt henne till oss och lagt henne orden i munnen.

I många år lyckades vi förhindra den lastbara modern att finna sitt i godt skydd varande barn, ehuru hon, på en prästmans anvisning, skref till pastorsämbetena i landsorten, dit barnet utskrifvits, och begärde hennes adress. Jag underrättades från dem och ombads att förflytta flickan, så vida jag ville rädda henne. Jag gjorde så. Men omsider — det var i början af 1903 — kom flickan på besök till Stockholm. Hon bodde då i mitt hem, men genom oupphörliga intriger lyckades modern omsider locka henne till sig. Flickan blef intagen i konfirmationsskolan, konfirmera-

des på våren, inskrefs i augusti samma år bland de prostituerade och inlades i september på sjukhus för skamlig sjukdom. Där fann jag henne bland 101 andra patienter, af hvilka endast en var öfver tjugo år! Utskrifven från sjukhuset, blef hon ännu en gång omhändertagen af oss, sändes till Amerika, men kom åter hit och vårdas f. n. å samma anstalt.

Af hennes syster, som af samma orsaker som hon hämtades hem af modern, har jag förlorat alla spår.

* * *

Min ställning till barnens såväl skolgång som konfirmation torde otvetydigt framgå af nedanstående intyg, hvilka jämte en stor mängd andra i original finnas å min expedition.

Att jag under åren 1903 och 1904 konfirmerat tvänne vid Malmberga barnhem härstädes intagna flickor; att pastor Hedberg, under hvilkens ledning och vård barnhemmet står, långt ifrån att lägga något hinder i vägen för denna konfirmation tvärtom underlättat den för barnen genom att sätta dem i stånd att två dagar i veckan färdas genom att sätta dem från barnhemmet till prästgården; att han således på intet sätt sökt inverka vare sig på barnens eller deras föräldrars önskan och öfvertygelse i detta hänseende, detta är mig ett nöje att härmed intyga.

Närtuna den 2 dec. 1904.

C. O. Måhlén,
Kontraktsprost.

På begäran meddelas, att nedanstående gossar blifvit här konfirmerade från Kungälfvs glasbruk: (Här följa namnen på 13 gossar), och att samtliga dessa gossar erhållit vid konfirmationsundervisningens slut hvardera ett ex. af bibeln i stor oktav, pris i läderband 3 kr, genom Göteborgs Bibel-

sällskap för i Kungälfvs kyrka upptagen kollekt. Deras uppförande har i allmänhet varit mindre godt, och deras *förkunskaper** synnerligen otillfredsställande.

Kungälf den 16 dec. 1904.

K. M. Bergfeldt,

Kyrkoherde.

Får härmed på begäran meddela, att en särskild aftonskola med 2 timmars undervisning per dag från kl. half 6—half 8 e. m. blef vid Gryts folkskola från och med 1901 anordnad för hyttpojkar, anställda vid Gryts glasbruk.

De hyttpojkar, som kommo från Stockholm, hade vanligen betyg om skolgång därifrån af ett eller annat slag, men som de icke voro i tillfälle att besöka fortsättningsskolan vid Gryt och en stor del af dem ej heller voro nog *mogna*** att där mottagas, inrättades för deras räkning en särskild aftonskola, i hvilken folkskoleläraren K. A. Danielsson vid Gryt meddelade undervisning.

De hyttpojkar från Stockholm, som här konfirmerades, voro: (Här följa namnen på 11 gossar.)

Intygas Nerikes Boo den 5 dec. 1904.

A. Anér.

Kyrkoherde.

Från Reijmyre ha ingått intyg för 7 gossar angående dels skolgång, dels konfirmation, undertecknade dels af kyrkoherde Widelius, dels af folksskollärare Forssman.

En varmhjärtad familj i Norrland, där hustrun var folkskollärarinna på platsen, mottog år 1902 icke mindre än 6 af våra små skyddslingar. En af dessa, en flicka om 15 år, fick jag från »F. V. O.», hvilken utrustade henne och betalade resan för henne till hennes nya hem. Modern åtnjöt då och åtnjuter ännu fattigunderstöd af Stockholms

* Kurs. af oss. Att märka är, att ingen af gossarna vid konfirmationstillfället vistats ens ett år vid glasbruket.

** Kurs. af mig.

kommun, huru stort ha vederbörande vågrat upplysa om. En annan af de sex var en gosse om 13 år. Dennes mor, som äfven åtnjöt fattigunderstöd, hade begärt få in gossen på skolkarhemmet, Lindgrenska trasskolan eller Skrubba. Men gossens lärare m. fl. ansågo honom icke vara meriterad för sådana anstalter.

Barnen hade knappt hunnit till sitt nya hem, förrän den ofvannämnda flickans anförvanter började fordra, att vi skulle hämta henne tillbaka till Stockholm. På hösten samma år, vid en inspektionsresa i de trakter, där barnen fått sitt nya hem, gjorde jag ett besök hos kyrkoherden i församlingen, hvilken, på tal om barnens konfirmation, förklarade, att han icke kunde eller ville konfirmera dem, förrän minst ett år förflutit och de hunnit sansa och stadga sig efter gatulifvet i Stockholm. Då jag återkom till Stockholm, fingo vi gång efter annan besök af den nämnda flickans anförvanter, som ovillkorligen fordrade, att vi skulle hämta hem henne, på det hon måtte kunna intagas i konfirmationsskolan här. Vid vår vägran att efterkomma denna fordran, ställde man till de mest skandalösa uppträden hos oss. Inga intyg hjälpte, vare sig från prästerskapet i församlingen m. fl., eller förklaringar, att barnen hade ett utmärkt hem — icke baptistiskt, som man inbillat anförvanterna — att de åtnjöte skolundervisning och att de i sin tid äfven skulle få konfirmeras. De omtalade två äldsta barnen hämtades oss ovetande af sina mödrar i augusti 1903. Kostnaderna för att få hem dessa barn belöpte sig säkerligen till mer än 100 kr., hvilken summa de båda mödrarna, ehuru de, som ofvan nämnts, åtnjöto fattigunderstöd, varit i stånd att skaffa.

Flickan fann jag härom dagen på gatan, utmärslad och eländig. Hon hade fått arbete på en cigarrfabrik. Hon var sjuk och har sannolikt icke lång tid att lefva, hon som där uppe i Norrland blef så kraftfull och blomstrande.

Gossen var en af dem, för hvilka folkskolinspektör Bergman anklagat mig.

Ett par andra understödstagare af allmänna medel iständsattes förliden sommar att hämta hem sina barn från

Datsland. Den ena modern var ärlig nog att tillstå för oss, att hon fått respengar af en riktigt »sant troende person». Hvem denne var, ville hon dock ej omtala.

Så där förhåller det sig i verkligheten, enligt officiella intyg, med skol- och konfirmationsfrågan. Mångfaldiga fler exempel skulle kunna anföras dels på att 12—13 års barn från Stockholm icke fullt genomgått eller knappast slutat *småskolan*, dels på en oförklarlig eftergifvenhet i fråga om skolgång.

Och dock har man haft nog mod dels att offentligen anklaga mig för att dessa barn, när de efter en kortare tids vistande i landsorten återvänt till Stockholm, visat sig äga minimala skolkunskaper, dels att söka inbilliga folk, att jag motverkat barnens konfirmation. Är det reson i sådant?

* * *

Som ofvan nämndt, inköptes år 1900 Malmberga i Närtuna socken och inreddes till barnhem. Samma dag, detta hem invigdes, den 12 december 1900, anfördes jag i »Vårt land» af kyrkoherden i Adolf Fredriks församling, E. D. Heüman, för det att jag i »Svenska Morgonbladet» några dagar förut låtit införa ett bref från en stackars kvinna med två barn, som ledo nöd.

Hr kyrkoherdens anfall hade följande lydelse:

»Från de eländas värld.»

»Ett nödrop.»

Under denna rubrik lät predikanten John Hedberg, Badstugatan 28, Söder, i Svenska Morgonbladets senaste lördagsnummer offentliggöra ett bref från en hustru, som klagar öfver att hon förgäfvades vänt sig till fattigvård, polis och kyrkoherde utan att få hjälp. Kyrkoherde Eklund i Maria satte sig då i förbindelse med predikanten Hedberg och fick veta, att familjen skulle tillhöra Adolf Fredrik, hvarom kyrkoherde Eklund hade godheten underätta mig. Då jag bestämdt vet, att ingen vänder sig till fattigvårdsstyrelsen eller till kyrkoherden i Adolf Fredrik, utan att allt göres för att taga reda på saken och skaffa hjälp, där hjälp behöf-

ves, så tog jag reda på saken och ber nu att få lämna en del upplysningar, som kunde gagna både predikanten Hedberg och allmänheten.

I januari månad detta år anmälde förbemälda hustru hos mig, att hennes man icke försörjer henne och barnen. På grund häraf blefvo båda två af mig enskildt varnade för oenighet i äktenskapet den 24 sistlidne januari. Därvid kommo dock sådana upplysningar om hustrun i dagen, att församlingssystemen fick uppmaning att taga reda på, om hustrun var ordentlig. Församlingssystemens uppgifter voro ingalunda rekommenderande. I stället för att sköta man och barn visade det sig, att hustrun var ganska slarfvig, hvar till också hos henne inneboende arbetare måhända bidragit. På grund häraf har hon upprepade gånger af mig varnats för lättfärdighet. När hon sedan sökte hjälp af fattigvården, kunde väl fattigvårdsstyrelsen omöjligen gifva sig till att understödja en familj, där mannen är 29 år med 4 å 5 kr. daglig arbetsförtjänst och hustrun 28 år, frisk och stark, med blott två barn, ett fyra och ett tre år.

Utän fattigvårdsstyrelsen anmälde mannen till polisen, där han den 6 okt. 1900 förstärktes att försörja sin familj utan fattigvårdssamhällets betungande.

När detta icke hjälpte, har familjen upprepade gånger varit genom kyrkoherdens försorg eftersökt, men hustrun har uppgifvit oriktiga uppgifter dels om sin egen bostad dels om mannens, så att de ej kunnat anträffas med kallelse. Så snart de anträffades och innan predikanten Hedberg tagit hand om hustrun, var för dem båda kallelse utfärdad att inställa sig hos kyrkorådet.

Således, denna familj har visserligen varit föremål för omsorg men icke för en omsorg, som kritiklöst understödjer last och lättja utan för en, som arbetar på att få två unga arbetsföra människor att hålla tillsammans sin familj och med ärligt arbete försörja sig och sina barn.

Det går lätt att kasta ut beskyllningar mot Stockholms fattigvårdsstyrelse och Stockholms kyrkoherdar, men dessa hafva en annan uppfattning af en kristlig välgörenhet än den som består däri att befrämja föräldrars oansvarighet för sina barn och makars upplösning af sina äktenskap. All sedlig fattigvård måste i första hand värna våra sedliga institutioner. Det sker icke genom att bygga kaserner för män, som vilja komma ifrån hustru och barn, eller för kvinnor, som öfvergifvits af sina män. Arbetet att söka hålla familjen tillsammans är vida mera svårt och tålmodsprövande men bestämdt mera kristligt.

De tidningar, som intagit predikanten Hedbergs nödrop, kan ske och behagade intaga denna förklaring.

Stockholm den 12 dec. 1900.

E. D. Heüman.

Med anledning af denna artikel infördes i »Vårt land» följande dag från mig ett svar, som lydde:

»Ett nödrop från de eländas värld.»

»Hr Redaktör!

Med anledning af kyrkoherde Heimans artikel i gårdagens nummer af Vårt Land ber jag att få göra ett par anmärkningar.

Af Svenska Morgonbladets svaromål i dagens nummer har hr kyrkoherden redan fått upplysning om, att mitt åtgörande i fråga om samma tidnings artikel »Från de eländas värld» endast inskränkt sig till att jag insändt den arma kvinnans bref till redaktionen utan alla kommentarier.

Jag är emellertid glad öfver att af hr kyrkoherden ha fått konstateradt, att alla hennes uppgifter rörande fattigvården i Adolf Fredrik, polisen och kyrkoherden till alla delar varit sanningsenliga.

Det måste vara tämligen tydligt för en hvar, som någorlunda känner till Stockholmsförhållandena, att en kvinna, som af sin man lämnas åt sitt öde och hänvisas till att genom att »gå i hjälphus» försörja sig och sina två små barn, till sist måste blifva utsatt för den bittraste nöd. Och lika visst bör det väl äfven kunna vara, att hon och hennes små icke rimligtvis kunna lefva enbart på — »varningar».

Om den ifrågavarande kvinnans moral hvarken kan eller vill jag yttra mig och ej heller om lämpligheten af att offentligen stämpla henne som en »lättfärdig kvinna». Men det har min mer än tjuguariga verksamhet bland hufvudstadens hjälpbehöfvande lärt mig, att ingen blir varaktigt förbättrad genom att för sina synders skull undandragas all möjlig lekamlig hjälp.

Men om nu verkligen kvinnans moral är sådan, som kyrkoherden H. beskriver den, då synes det mig så mycket nödvändigare att utan dröjsmål taga hand om barnen, på det icke äfven de måtte fördärfvas i moraliskt hänseende, och på det att icke modern genom nöden måtte drifvas längre ut på lastens väg för att skaffa sig och de sina uppehälle.

Mot Stockholms fattigvårdsstyrelse har jag mig veterligen icke kastat ut några beskyllningar, och detta så mycket mindre som jag därtill icke funnit mig hafva något skäl. Tvärtom har jag under min ringa verksamhet haft glädjen att på flera områden få samverka med densamma. Icke vet jag mig heller hafva gjort mig skyldig till några utfall mot Stockholms kyrkoherdar.

Beträffande sättet att hjälpa nödlidande kunna helt naturligt många meningar göra sig gällande, och likaledes om hvilka som

böra hjälpas. Men ingen torde väl kunna anse det skada sedlighet och familjelif, om man kunde åstadkomma billiga och lämpliga bostäder åt fattiga änkor och öfvergifna hustrur och deras barn samt hafva tillsyn öfver dessa värnlösa små under det mödrarne äro borta på arbete. För min del ärnar jag efter måttet af mina krafter arbeta för detta mål, huru mycket klander och motstånd jag än må röna och hvilka insinuationer eller tillvitelser jag än må få att kritiklöst hylla last och lättja.

Till sist vill jag säga, att jag vid mitt arbete bland de fattiga icke anser mig böra låta mig ledas af någon annan princip än hans, som låter sin sol uppgå öfver onda och goda och låter regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga.

Stockholm den 13 dec. 1900.

John Hedberg.

Hr kyrkoherdens svar, infördt i samma nummer af tidningen, hade följande lydelse:

Herr Redaktör!

Med ödmjuk tacksamhet för att ofvanstående mig benäget tillsändts kan jag till detsamma svara mycket kort.

De af mig lämnade upplysningar innehöllo ingenting om den enskilda hjälp, som hustrun fått. Om den skriver man väl ej i tidningarna. Men redan det, som officiellt åtgjorts i saken och som därför kunde bringas till allmänhetens kännedom, visar, att det icke var sanning, att hon »förgäfves» vändt sig till polis, fattigvårdsstyrelse och kyrkoherde. De hafva alla gjort hvad de kunnat för att tvinga mammen att försörja de sina. Han kommer därtill, men juridiska former fordra sin tid. Under denna tid hafva hvarken hustrun eller barnen lidit nöd. Att söka hjälpa henne ur faran att sedligt förfalla är ock en hjälp, kanske större än att publicera hennes bref. Pengar äro ej alltid den bästa hjälp för en arbetsför kvinna, som lätt kan få tillsyn åt sina två barn under sin arbetstid. Då intet namn är nämndt, har jag ej skadat henne med att jag upplyst om, att hon varnats för lättfärdighet.

Hr Hedberg åberopar tjuguarig verksamhet bland de fattiga i hufvudstaden. Den borde hafva lärt hr Hedberg att först sätta sig i förbindelse med vederbörande polis, fattigvårdsstyrelse och kyrkoherde, innan hr Hedberg offentliggör bref, som med tydliga insinuationer om dessas pliktförsummelse åsyfta att insamla penningar. Den, som hr Hedberg till slut säger sig vilja likna, låter visserligen både regn och sol komma alla till godo, men Han har

ännu aldrig utdelat pengar åt lättja och slarf. I Hans barnhärtighet är alltid helig kärlek, som vill hjälpa från grunden, och helig tystlåtenhet, som hjälper i det tysta. Härmed har jag sagt så mycket, som i denna sak kan af mig sägas offentligen. Att jag ej svarar på Svenska Morgonbladets och Stockholmstidningens hetsiga artiklar, förundrar ingen, som läst dem.

Med utmärkt högaktning

E. D. Heüman.»

Som man ser, var redan nu offentlig strid mot mig planerad och börjad, och två af Stockholms kyrkoherdar hjälptes åt i den ädla kampen.

Sedan denna första batalj utkämpats, kom en person hösten 1901 upp till kyrkoherde Heüman och begärde prästbetyg för några barn.

Sedan hr kyrkoherden tagit personen i enrum, under rättade han honom om, att hos folkskolinspektör Bergman funnos fasliga papper att skåda om min verksamhet, och hr kyrkoherden förmanade den besökande att icke lämna några barn åt mig. Han uppmanade honom att själf gå till folkskolöfverstyrelsen och öfvertyga sig om, hvilka dokument som funnos där angående mig.*

Personen i fråga kom sedan till mig och sade: »Akta er, pastor Hedberg, folkskolinspektören kommer snart att anfalla er.» Jag bad honom då att gå till folkskolinspektören och skriva af de där papperen. Han gjorde så, och jag fick taga del af dem. Jag satte mig i förbindelse med vederbörande prästerskap, under hvilka barnen hörde, och fick då besannadt, att de tillvitelser, som gjordes mig angående försummad skolgång för vissa barn, saknade all grund.

Besynnerligt nog gällde doktor Bergmans senaste angrepp mot mig just några af ofvan omskrifna barn.

Våren 1903 kom jag i kontakt med öfverläraren vid Maria folkskola. Det var några gossar, som skulle till de

* Då dessa dokument förkommit för mig, har jag i dagarna genom ombud hos folkskolinspektören anhållit om att få taga del af dem, men blifvit vägrad.

mycket omtalade glasbruken. De hade gått igenom tolf kurser, och jag begärde att få afgangsbetyg för dem, men erhöll inga. Ibland fingo somliga afgangsbetyg, en annan gång icke. Med anledning därpå insände jag till magistern en förfrågan, med anhållan om upplysning i nämnda sak, men fick då intet svar från *denne*, utan från hans förman, doktor Bergman. Detta, jämte mitt svar, lydde: *

»Stockholm den 6 mars 1903.

Herr pastor Hedberg!

Öfverläraren i Maria folkskola har anmält, att pastor Hedberg begärt afgangsbetyg för lärjungar i skolan, och, då sådant icke kunnat lämnas, frågat, hvarför sådant betyg vägrats. Jag vill då först säga, att öfverläraren i dessa fall handlat fullt riktigt; han har icke haft rätt att åt barnen i fråga lämna något afgangsbetyg. I själfva namnet ligger ju, att det är ett betyg, som skall lämnas gosse eller flicka, som afgår från folkskolan, d. v. s. efter fullt avslutad folkskolekurs; den, som erhållit sådant betyg, är ock därigenom befriad från vidare skolgång. Så har ju icke förhållandet varit med någon af de gossar, för hvilka pastor Hedberg begärt sådant betyg. Detta gäller ofasdedt barns ålder, ty barn är skolpliktigt, tills det genomgått folkskolans kurser.

På samma gång vill jag bedja pastor Hedberg med afseende på barn, som skickas bort härifrån, söka skaffa åtminstone *någon slags garanti* ** för att de, som äro i skolåldern, verkligen också erhålla någon skolundervisning. Detta synes långt ifrån alltid vara fallet. Hit återkomma då och då sådana barn, som genom pastor Hedberg skickats till landet, utan att under sin frånvaro härifrån ha fått en enda dags undervisning. En och annan har rymt från det glasbruk, dit han skickats, andra återkomma af annan anledning; dessa ha i regel icke fått någon undervisning, ehuru de äro i skolåldern. Så återkom för några dagar sedan en flicka, som icke genomgått mer än småskolans kurser, utan att under sin frånvaro en enda dag ha besökt någon skola eller på annat sätt er-

* Som jag med rätta anser, att mitt svar härvidlag äfven utgör svar på en del andra, senare beskyllningar, har jag intagit det in extenso. Tilläggas bör, att barnen icke blott skulle hafva skolbetyg, utan äfven utflyttningsbetyg för att få plats vid glasbruken och kyrkoskrivas där.

** Kurs. af mig.

hållit någon undervisning.* Det är mycket ledsamt att sedan mottaga dessa barn i skolan, när de återkomma, emedan man nästan alltid måste sätta dem bland barn, som äro betydligt yngre och mindre. De hafva under sin frånvaro icke allenast icke fått någon undervisning, utan de hafva därjämte glömt en stor del af hvad de förut kunnat.

Högaktningsfullt
C. G. Bergman.»

»Inspektorn, herr C. G. Bergman, Stockholm!

Ärade skrifvelsen af den 6 d:s bekommen.

Som det numera vid en del ställen fordras afgangsbetyg från folkskolan för att barn skola få arbete där, har jag ingenting annat gjort än höfligt frågat, om några gossar kunde erhålla sådant betyg och för kontrollens af *deras* uppgifters skull bedt om skriftligt svar och om att, ifall det vägrades, få veta skälen till denna vägran.

Att afgangsbetyg under vissa omständigheter kunnat erhållas vid genomgången minimikurs är ju en känd sak. Då ser det nog inte så litet besynnerligt ut, om det skulle vara möjligt hvad både föräldrar och barn påstått, att barn med tolf kurser och därutöver i folkskolan vägrats afgangsbetyg, när de behöft det för att komma undan nöden och få möjlighet att försörja sig själfva. Att de gossar, för hvilka jag personligen och skriftligen begärt afgangsbetyg, icke blott genomgått folkskolans minimikurs och därutöver, är, så vidt jag vet och nu kan påminna mig, ett faktum.

Hvad Eder hemställan till mig angår: »med afseende på barn, som skola bort härifrån, söka skaffa åtminstone någon slags garanti för att de, som äro i skolåldern, verkligen också erhålla någon skolundervisning» — så är jag redo att när som helst med intyg styrka, att de önsyftade barnen i allmänhet icke blott få »någon» skolunderbyggnad, utan samma slags skolunderbyggnad som vanligen bestås folkskolans barn.

Hvad nu angår de gossar, som rymt från glasbruken, eller de barn, som föräldrarna mig ovetande tagit hem, så har jag i alla de fall, som kommit till min kännedom, genast anmält deras återvändande till staden, därom tror jag öfverlärarna vid Stockholms folkskolor, och icke minst den i Maria, kunna vittna.

Hvad för öfrigt angår deras skolgång, som stanna på landet eller vid glasbruken eller andra verk någon längre tid, så är jag beredd att med officiella intyg ådagalägga, att skolråden i de or-

* Obs. Det gäller här samma flicka, som sedermera omtalats i d:r Bergmans öppna bref. Gossarna äro också delvis desamma.

terna noggrant vakat öfver barnens skolgång, och jag har tryggt kunnat lämna — och tror mig fortfarande kunna göra det — denna omsorg åt dem och åt vederbörande prästerskap. Att i det af Eder återopade fallet, äfvensom i ett par andra, en försummelse ägt rum, är mer än ledsamt, men att det skett utan min vetskap och gent emot mina bestämda föreskrifter, kan jag när som helst styrka.

Att icke ensamt för mig, utan äfven för andra föreningar och sällskap, som arbeta på att rycka barn och ungdom ur elände, rymningar och olofliga hemhämtningar af barn förekomma i minst lika stor skala som för mig, torde jag äfven kunna styrka.* Det är ju visserligen mycket ledsamt med dessa rymningar och dessa ovärdiga föräldrars sätt att taga hem sina barn, men det är i en del fall mindre att undra öfver, om det är sant, att personer med både samhälls- och ämbetsmannaställning egga föräldrarna att hämta hem sina barn, dels genom att klandra och göra misstänkt mitt arbete, dels genom att söka på allt sätt skrämja, i synnerhet glasbruksgossarna, för det arbetet. Någon rätt att tvinga barnen att stanna har icke funnits, och i de fall, sådan rätt kunnat finnas, har jag afrådt ifrån att nyttja den.

Stockholm den 10 mars 1903.

John Hedberg.

* * *

En dag kom en medarbetare från »Dagens Nyheter» upp till mig.

»Det är ett mycket obehagligt uppdrag jag fått, sade han helt förlägen. Men det har kommit till oss en insändare, som talar allt möjligt ondt om hr pastorn, och vi ha alltid haft för vana att i sådana fall först vända oss till

* Till detta kan jag nu lägga, att för ett par år sedan rymde ett par gossar från en af *Stockholms stads* uppfostringsanstalter. Den ena återfanns förliden höst, den andra torde icke ännu vara återfunnen. Hvem rår för det, och hvad skolgång få dessa gossar? Huru många rymningar förekomma icke vid skolkarhemmet? Det lär ju där inträffa att samma gossar rymma flera gånger i samma vecka. Har icke det händt för ett par af statskyrkans präster, hrr Lyth och Lindeberg i Maria församling, att barn återvänt från landet utan att genast anmälas af dem eller anmäla sig till skolgång, ehuru doktor Bergman i sin ifver att klandra mig inför allmänheten gifvit mig skulden äfven för det fallet.

den, saken rör, innan vi publicera den. Hr pastorn får inte bli ledsn — — —

»Nej, för all del», svarade jag, som kände den beskedlige mannen och visste, att där icke fanns något svek och såg hur upprörd och generad han var. »Tala bara om det.»

»Jo, insändaren säger, att hr pastorn lefver »flott», för ett högt lif, äter och mår godt af hjärtans lust. Hr pastorn har 2,000 kr:s lön, våning på fem rum och kök, betalar 700 kr. i hyra, har medarbetare, som ha 2,600 kr. i årslön, och så gifva ni eder båda sken af att arbeta gratis i barmhärtighetens tjänst. — — — Hur kan detta gå ihop? Hur kan hr pastorn lefva på 2,000 kr? Och hur redovisas medlen?»

Jag visade den besökande hvaraf jag lefde och huru det gick ihop, huru jag kunde aflöna pastor Blomkvist, utan att betunga föreningens kassa, visade mina böcker och matriklar och huru vi bokförde de inkomna medlen och huru de redovisades för allmänheten samt förklarade, att jag ej haft så mycket som ett öre i ersättning för mitt arbete. Därmed var han nöjd och gick.

Jag ringde till hufvudredaktören och tackade för hans vänlighet att skicka en medarbetare till mig, som tog reda på, hur det förhöll sig. Följande dag väntade jag, att såväl insändarens artikel som resultatet af undersökningen skulle blifva synligt i tidningen, och jag kunde knappast tro mina ögon, då jag fann, att därom ej stod en rad att läsa. På förfrågan hos den medarbetare, som varit hos mig, svarade han: Hr pastorn får väl se framdeles.

* * *

Helt oförmodadt ringde fattigvårdsinspektör Lindblom upp mig och sade ifrigt: »Pastor Hedberg, ni måste skriva i tidningarna och förklara, hvad ni lefver af, så att folk får reda på, huru därmed förhåller sig, och om verksamhetens bedrifvande, redovisning m. m. Här får jag förfråg-

ningar än från den ena, än från den andra, och nu har Waldenström också börjat att bråka.»

Jag hade nämligen nyss hållit ett föredrag i Florakyrkan, vid hvilket jag föreslog bildandet af »Stockholms kristligt sociala mission», med program att skaffa arbetsmöjligheter åt arbetslösa och kolonier till fattiga, husvilla familjer och upprätta väntrum för hamnarbetarna, att skydd måtte beredas droskuskur och deras hästar mot väta och kyla, samt att mera måtte göras för sjukvården i fattiga hem, och jag illustrerade detta med exempel ur verkligheten.

Lektor Waldenström, som var närvarande, manade till till försiktighet vid bildandet af något nytt, och att man i stället skulle söka understödja det, som redan fanns,* och därvid fällt det yttrandet, att med anledning af mina belysande exempel i föredraget han aldrig sett en så usel fattigvård som i Stockholm. Detta lektor W:s yttrande ville fattigvårdsinspektören, att jag skulle uppträda emot och därjämte ingifva förklaringar angående mig själf.

Jag nämnde då om insändaren till »Dagens Nyheter», hvarvid hr Lindblom yttrade:

»Ja, ser ni där, det är många som vill åt er!»

De orden nämndes i ett sådant sammanhang, att det antagligen skulle komma mig att tro, att lektor W. kunde vara insändaren.

Vid förfrågan hos ofvannämnde medarbetare i »Dagens Nyheter», hvem insändaren var, svarade han:

»Läs i »D. N.» i morgon!»

Jag gjorde så. Där stod:

»P. P. W. som pratmakare.

Såsom Dagens Nyheter förut i referat omnämnt, hölls på söndag afton i Florakyrkan af Stockholms evangeliska predikantförbund ett möte för att diskutera frågorna om upprättande i hufvudstaden af vänt- och läsrum för hamnarbetare, hvilohem för fattiga arbe-

* Ett replikskifte uppstod mellan lektor W. och mig, och detta syntes man på vissa håll tolkat så, att vi voro oeniga. Och det ville man begagna sig af.

terskor m. m. Vid detta möte uppträdde bl. a. lektor Waldenström samt förklarade, »att han aldrig sett en så usel fattigvård som i Stockholm».

Detta uttalande föranledde fattigvårdsinspektören Lindblom att göra lektor Waldenström ett besök för att efterhöra, hvad som kunde ge hr lektorn anledning att fälla ett så förklenande omdöme om hufvudstadens fattigvård.» o. s. v.

Det föreföll mig först otroligt ur många synpunkter, att lektor Waldenström kunde vilja, vare sig enskildt eller offentligt, angripa mitt arbete, *då han städse gjort allt för att rekommendera och stödja det.* Då kunde jag icke ana, hvem insändaren kunde vara. Senare händelser hafva klargjort detta för mig och därmed borttagit hvarje skymt af misstanke mot lektor Waldenström.*

* Som ytterligare bevis på lektor Waldenströms ställning till och välvilja emot mitt arbete kan tjäna, att ehuru en här utkommande morgontidning genom ett missförstånd i sitt referat öfver mitt föredrag i Florakyrkan uppgifvit, att »själfe Waldenström hade nu varit framme, men aflägsnats som pratmakare», lektor W. likväl, innan misstaget hunnit rättas, skref följande artikel i Svenska Morgonbladet:

»Låt dem förgås.

Ja, det var det intryck jag fick, då jag i lördags på väg från Malmö till Stockholm läste Stockholms Dagblad — eller var det Svenska Dagbladet? — och däraf erhöll kännedom om den strid, som förts angående pastor Hedbergs verksamhet.

Om någon tager sig an ett fattigt barn, som håller på att förgås af svält, så måste han se till, att han skaffar en fullt utbildad kokerska, som kan laga riktigt lämplig mat, som vid kemisk och hygienisk undersökning består provfet. Kan han icke det, så låt barnet svälta ihjäl.

Om någon i ett kyffe, där lukt och smuts och ohyra utöfva ett stadigt fortgående förstörelsearbete, träffar på ett blekt, afmagradt litet barn och gripes af medlidande, så att han tager sig an detsamma och gifver det ett hem, då måste han noga se till, att detta hem har tillräckligt frisk och ren luft, att fördenskull icke flere personer där få vistas, än som står i hygieniskt förhållande till rummets kubikinnehåll och ventilationsapparater. Kan han icke det, så låt barnet förgås.

Om någon går in i ett uselt hem och där finner ett barn, som saknar all vård, och tager det om hand, så skall han se till,

Några dagar härefter innehöll »Dagens Nyheter» en historia angående medarbetarens besök hos mig. Jag återgifver den i sin helhet för att visa, huru »Dagens Nyheter» skref på den tiden. (Se bilagan!)

* * *

Bland anmärkningar, som verkligen oroat mig att höra, var den: »Huru länge du håller på, måste det dock till sist tryta hem.»

Hvar skulle jag få hem till de stora barnskaror, för hvilka man anropade mig om hjälp och som behöfde sådan? Detta, jämte åtskilliga andra erfarenheter under arbetet, gaf upphovet till tanken på en koloni. Första dagarna i november 1900 utsände vi de första insamlingskortet, till förmån för en barnkoloni, till samtliga frikyrkliga församlingar i riket, och lyckades så väl, att vi under året fingo in 4,000 kr. En fattig, sjuklig fabriksarbeterska gaf första tio kronor som grundplåt för kolonien.

* * *

Förleden vår kom d:r Ivar Svensson upp till mig och sade: »När tänker ni resa och köpa barnkolonien?»

— Det fattas 5,000 kr., sade jag, och jag vill ej köpa på skuld.

— Ni borde veta bättre, sade han. Då ni dag för dag sitter här och får emottaga penningar för arbetets be-

att han skaffar det en fullt kompetent barnsköterska och, om det är sjukt, en examinerad sjuksköterska. Kan han icke det, så låt barnet förgås.

Detta är nu så enkla regler, att en man sådan som pastor Hedberg borde kunna fatta dem. Kan man icke göra allt, så är det bättre att göra ingenting, än att göra det bästa man förmår. Därför, käre Hedberg, fuska icke i barmhärtighet utan låt barnen förgås i fred. Då skall Stockholms fattigvård tacka dig bättre än den nu gör.

P. W.»

drifvande, hvart efter ni behöfver, tror ni då ej, att ni kan få äfven denna summa? Res genast!

Jag hade flere egendomar på förslag, bland dem en i Dalsland, hvilken tillhörde min svärfar. Den egendomen kände jag väl till, och tillät mig därför, i samråd med grosshandlare O. Lindholm och godsägaren Westerdahl, att köpa den.

Hvilka rent af vanvettiga historier, man lagat till och spridt man och man emellan om den affären, och hur man »i det tysta» fäktat med näbbar och klor för att äfven där finna något att anfälla mig och mina släktingar för, tillhör ännu icke offentligheten, antagligen på grund däraf, att jag i min enfald alldeles onödigtvis framvisat vederhäftiga papper på historiernas orimlighet och sanningslöshet.

I början af förlijdet är fick jag löfte om 5,000 kr. för inrättande af en barnkrubba i Hagalund, för så vidt 5,000 kr. till kunde skaffas på annat håll för företaget. Vid Dagmarhemmets invigning fick jag veta, att pastor Lindberg, som verkar i Hagalund, fått ett liknande löfte, och vi kommo öfverens om att, med gifvarnas goda minne, samarbeta för inrättandet af en barnkrubba i Hagalund, med villkor att jag satte mig i spetsen för företaget. I juli samma år invigdes barnkrubban. Besynnerligt nog har man hvarken enskildt eller offentligt ännu anfällt mig för den saken. Kan det vara af hänsyn för gifvarna, eller kanske möjligen för pastor Lindberg?

* * *

Nu till sist det stora generalanfallet på mig och min verksamhet. Jag börjar från början.

Under basaren å »Grand National» den 15—17 november föregående år inträffade en ledsamhet: Jag kom i kontakt med basaranordnarna, pastor Karl Blomkvist och fru Désirée Adlercreutz, född von Knorring. Det var med anledning af, huruvida en kommunikationstrappa mellan öfre och nedre salen i lokalen skulle få användas af dem, som

i basarlokalen köpt biljetter till min föreläsning i nedre salen, eller om dörren till trappan skulle vara stängd. Den publik, som köpt biljetter till föredraget, fordrade nämligen att få taga denna väg dit. Jag tog publikens parti.

Där var den lilla tündande gnistan! Det tisslades och tasslades, och jag hade redan hört dofva rykten om ett och annat, utan att få riktigt klart för mig hvad det gällde, och anonyma varningar hade kommit mig tillhanda, och man var synbarligen ängslig för att jag skulle få det allra minsta att beställa, vare sig med förberedelserna eller basaren i dess helhet.

Dagen därpå underrättade mig pastor Blomkvist om följande. Han sade: Nu har du gjort alldeles på tok. Fattigvårdsinspektören, folkskoleinspektören, stockholmstidningarna, på några undantag när, stå redo att anfalla dig, därför att du stött dig med basardamerna, och dessa i sin ordning skola aldrig mer anordna någon basar för din verksamhets räkning eller för att stödja dig och ditt arbete. Nu har du ställt till.

Pastor Blomkvist tycktes på förhand vara så väl underrättad, att han t. o. m. omtalade, i hvilken riktning de olika tidningsanfallen skulle komma att gå.

Men icke endast detta visste pastor Blomkvist på förhand. Han visste också att omtala för hvad jag skulle anklagas, hvilka prästmän och privata personer för öfrigt, som skulle komma att deltaga i striden. Besynnerligt nog bekräftades dessa pastor Blomkvists uppgifter sedermera af dels de anklagelser, som i pressen riktats mot mig och mitt arbete, dels af d:r Bergmans yttrande i »Stockholmstidningen»: »Hade detta, etc. — — — borde jag ju aflåtit skrivelsen före den basar, etc.» Han hade den således färdig före basaren; dels af fattigvårdsinspektörens tillvägagångssätt att redan i början af september låta inspektera Dagmarhemmet och icke låta mig få den minsta aning vare sig om inspektionen eller om de anmärkningar, hvilka hans ombud behagat göra, förrän vid det offentliga anfaller i december! Hela anfaller mot mig och min verksamhet var sålunda planlagdt

på förhand. Hade man ömmat för barnen och afsett verksamhetens bästa, då hade man nog genast meddelat *mig* anmärkningarna och gifvit mig tillfälle att rätta påstådda missförhållanden.

Mitt svar till pastor Blomkvist blef, att jag icke visste mig ha stött mig med mer än en enda af basardamerna, fastän jag icke ansåg mig på minsta sätt ha *förolämpat* henne, ehuru jag till sist blef litet het, och för det hade jag skriftligen anhållit om ursäkt. Hur kunde jag då ha stött mig med *alla* basardamerna?

— Hvad basardamerna och andra stöd beträffar, så vet du mer än väl, fortsatte jag, att jag i allt mitt arbete ytterst litat på min Gud, och jag har inbillat mig, att liksom han hjälpte en Georg Müller, en Barnardo m. fl. utländingar i arbetet bland fattiga, skall han äfven kunna hjälpa en svensk.

Men man har alltid nyttjat den taktiken att göra mig misstänkt för mina vänner och mina vänner misstänkta för mig, för att kunna komma till makten genom att söndra.

* * *

Måndagen den 21 november kom d:r Ivar Svensson, åtföljd af byggmästare L. J. Nordenström upp till mig och begärde att tillsammans med denne få samtala med mig i enrum.

Efter ett långt tal, innehållande en skildring af min karaktär, snarlik den i »Stockholms Dagblad» af den 25 januari 1905, framställde doktorn en bestämd fordran på att jag skulle genast afgå och försvinna från arbetet. Mitt namn finge hädanefter icke nämnas i samband med arbetet eller dess fastigheter eller dess koloni, såvida han, doktorn, skulle gifva ytterligare 20,000 kr. till utvidgning af den redan inköpta koloniegendomen, och såvida några basarer ytterligare skulle komma att hållas till förmån för verksamheten. Som enda skäl härför anförde äfven d:r Svensson, att jag stött mig med alla damerna vid basaren, »från den

högsta till fru X.», och att de aldrig mer skulle hålla någon basar för min verksamhet och att hela Stockholm och snart hela landet skulle stå i opposition emot mig för mitt »brutala» uppträdande mot den ledande basardamen. Redan nu vore hela samhället emot mig.

Hur mycket sanning det låg i detta visar följande:

Då till vår kännedom kommit, att pastor John Hedberg blifvit uppfordrad att lämna det af honom bedrifna välgörenhetsarbetet i andra händer, och att man som skäl för en sådan åtgärd bland annat äfven anført, att under basaren å Restaurant National 15—17 sistl. nov. alla de medverkande damerna blifvit missnöjda med pastor Hedberg och ej längre vilja samarbeta med honom, få undertecknade härmed förklara, att ingen misshällighet mellan oss och pastor Hedberg rörande vare sig hans verksamhet eller den nämnda basaren någonsin förekommit, hvadan åberopandet af vår sinnesstämning mot pastor Hedberg såsom skäl till att man påyrkat hans afgang måste betecknas som saknande all grund.

Stockholm i januari 1905.

<i>Anna Berg,</i> f. Fleetwood.	<i>Elisabeth Becker,</i> f. Lindbergson.	<i>Lina Böhlmark,</i> f. Pollack.
<i>Ida Blomstedt.</i>	<i>Ebba Conradi,</i> f. Wennerholm.	<i>Lisa Engström,</i> f. Lund.
<i>Alma Forsberg,</i> f. Dalhoff Nielsen.	<i>Jane Fresk.</i>	<i>Matti af Geijerstam,</i> f. Benedictson.
<i>Hulda Gunælius,</i> f. Sjöberg.	<i>Ellen Gyllander,</i> f. Samuelson.	<i>Jenny Hellsten,</i> f. Helleberg.
<i>Laura Hartman.</i>	<i>G. Elfving.</i>	<i>Anna Jakobson.</i>
<i>Ellen Jones.</i>	<i>Ingrid Kleen.</i>	<i>Hanna Landström,</i> f. Lindberg.
<i>Augusta Lillichöök,</i> f. Enell.	<i>Anna Linder,</i> f. Strömberg.	<i>Ingrid Lybeck,</i> f. Larsson.
<i>Anna Meijer,</i> f. Natt och Dag.	<i>Jenny Nordeuström,</i> f. Pottersson.	<i>Signe Norling.</i>
<i>Lilly Sparre,</i> f. Sjörona.	<i>Gunhild Sjöstedt.</i>	<i>Helena Strandberg.</i>
<i>Elisabeth Toll,</i> f. Fleetwood.	<i>Frida af Trolle.</i>	<i>Emma Ugglå.</i>
<i>Eva Wretman,</i> f. Natt och Dag.	<i>Elisabeth Wahlund,</i> f. Pottersson.	<i>Emma Åkerman,</i> f. Dahl.
	<i>Annie Lillienstolpe.</i>	

Jag hörde stilla och tåligt på hr doktorn och frågade slutligen, om det vore meningen, att arbetet skulle fortsättas?

— Jo, det var meningen. Då skulle de 20,000 kr. gifvas, och då skulle damerna hålla basarer — — Och så slösade doktor Svensson beröm på mig och min verksamhet, egendomligt nog nästan ordagrant i samma stil som man sedermera sett i en del tidningar, där man också slagit med ena handen och smekt med den andra, alldeles som om den högra handen icke vetat hvad den vänstra gjort.

På min förfrågan, hvem som skulle bli min efterträdare, ville hr doktorn i början icke gifva något svar, men på min bestämda fordran att få veta, i hvems händer jag skulle lägga arbetet, fick jag det beskedet, att det fanns ingen i hela Stockholm och kanske ingen i hela Sverige, som därtill vore lämplig och skicklig, mer än pastor Karl Blomkvist, ty — »honom tycka basardamerna om».

Jag svarade, att pastor Blomkvists begåfning kände jag väl till efter 4 års samarbete med honom, och att jag var öfvertygad om, att han saknade förmåga att upptaga, leda och bära upp det vidlyftiga arbete, som nu hvilade på mina skuldror.

(Hans finansiella förmåga har sedermera visat sig vid basaren å »Grand National» för fattiga barns bästa.)

Jag förklarade, att här gällde det för mig icke endast att helt lugnt gå min väg från alltsammans. Jag måste dessförinnan vara förvissad om, att arbetet komme att skötas i enlighet med dess grundprinciper. En person måste efterträda mig som kunde öfvertaga ansvaret för utackorderingarna, för fastigheterna, för de skulder, i hvilka föreningen häftade, så att ingenting förspilldes eller komme att användas för annat ändamål än för hvilket det ursprungligen var ämnadt. Juridiska frågor angående fastigheterna och angående gåfvor och testamentariska förordnanden, som lämnats »till pastor John Hedberg och hans verksamhet», måste ordnas; så att ingens rätt blefve kränkt. En *afveckling* måste således ske på ena eller andra sättet, innan jag kunde afgå. Jag uppfordrade herrarna tillika att föreslå en i enlighet med mina

grundprinciper lämplig person till min efterträdare, af hvad yrke och hvad trosbekännelse som helst.

Jag förklarade, att jag var trött, att jag gärna lämnade arbetet. Jag gjorde det med rent samvete och med det medvetandet, att af allt hvad som jag under 25 år samlat till de fattiga, jag icke för mig eller de mina tillgodogjort mig ens så mycket som en skorem.

Hr doktorn och jag skildes därpå under betygande för hvarandra af vår ömsesidiga aktning.

Pastor Karl Blomkvist, som under alla år, han tjänstgjort hos mig, haft sig anförtrodt dels af styrelsen, dels af mig, sedan jag blef ensam styrelseledamot, att vaka öfver kassan och matriklarnas skötsel, befallde jag genast att jämte mina öfriga biträden göra alla böcker i ordning. De hjälpsökande tillsade jag, att jag icke förmådde för dagen höra på deras klagan eller tänka på deras nöd, utan bad jag dem gå hem.

Dagen därpå fick jag till såväl min som medarbetarnas stora öfverraskning läsa i en stockholmsstidning, att schism uppstått i Kristna sedlighetsföreningen och att pastor Blomkvist utträdt ur föreningen. Hr Blomkvist gick således sin väg och utan att redogöra ens för hvad han haft om händer på expeditionen.

* * *

Under veckans lopp var pastor Blomkvist en enda dag uppe på expeditionen några timmar. För öfrigt kom han igen den 1 december med uppgifven basarbehållning af 3,290 kr. 5 öre, hvaraf till basarens kassa influtit 347 kr. till verksamheten, på hvilka medel man lämnat föreningens vanliga, särskildta kvitton.

För min del uppbar jag icke, som man sökt göra troligt, vare sig före, under eller efter basaren några som helst medel ur basarkassan eller för basaren afsedda medel, förrän jag utkwitterade den uppgifna nettobehållningen.

Vid detta tillfälle meddelade mig pastor Blomkvist, att

det varit allvarligt ifrågasatt att med dessa medel, tillsammans med de förutnämnda 20,000 kr., börja en ny verksamhet. Pastor Blomkvist hade dock afstyrkt detta. Kort därefter fick jag också veta, att föreningens kassörska varit kallad till fru Adlercreutz i och för öfverläggning om bildande af en syförening, som skulle arbeta för kläders anskaffande åt barnen på Malmberga och Dagmarhemmet!

Då jag kom till banken för att insätta medlen från basaren, underrättades jag om, att dr Bergman sändt ett öppet bref till mig till alla stockholms-tidningar. Genom »Dagens Nyheter» tillmötesgående erhöll jag detta bref i korrekturafdrag och skyndade mig hem för att så fort sig göra lät afgifva mitt svaromål på detsamma och för att, som jag förutsåg, under nattens lopp taga emot intervjuare från de olika tidningarna. Det var en ryslig natt, och jag skall sent glömma den.

Doktor Bergman hänvisade i sitt öppna bref direkt till fattigvårdsinspektören, och så följde dennes klagomål på mig och mitt arbete i de bekanta intervjuerna i tidningarna.

De personer, som läsa denna broschyr och möjligen intressera sig för händelsernas gång i anfallen mot mig och svaromålen på desamma, ber jag få hänvisa till studerandet af »Dagens Nyheter», »Stockholms-Tidningens», »Aftonbladets», »Social-Demokratens», »Stockholms-Dagblads» m. fl. Stockholms-tidningars artiklar i denna sak under tiden 1 dec. 1904—25 januari 1905.

* * *

Man har sagt: »Man får inte tro, att hr Hedberg ensam kunnat sköta all den verksamhet, som bedrifvits i hans namn. Han har äfven haft sin välgörenhetsbyrå med en personal af sju personer, däraf flertalet aflönade med inemot 5,000 kr. årlig lön tillsammans.»

Men man glömde, att detta var *hela* aflöningskontot för året, och att i den summan äfven ingick lönen till fem personer på Malmberga upptagningshem samt vaktmästarens

lön, 50 kr. i månaden, och att den, som uppburit största aflöningen, med 1,800 kr. pr år*, var pastor Karl Blomkvist, hvilken jag de två första åren till största delen aflönade med ett ändå större belopp, af medel, som voro skänkta till mig personligen af mina vänner, hvarjämte han hade ett mindre tillskott af församlingen såsom biträdande predikant. När dessa medel togo slut och han icke heller längre kunde erhålla något af församlingen — af orsaker, som icke höra hit — och han dessutom fått möjlighet att delvis existera på annat sätt, ansåg jag det alldeles tillbörligt, att han aflönades ur föreningens kassa. Styrelsen hade nämligen gifvit mig i uppdrag att anställa en medarbetare och expeditiionspersonal mot billigaste arvode. Och denna aflöning, 1,800 kr. per år, har pastor Karl Blomkvist uppburit intill 1 december förlidet år. Som bokförare under hr. Blomkvists kontroll ha varit anställda dels hr Åkerblom, dels hr Hugo Wahlström. Som frivilliga hafva från verksamhetens början till nu arbetat fröken Laura Hartman, föreningens kassörska, grosshandlare O. Lindholm, v. ordförande, samt sedermera kaptenen i armén G. Conradi, fröken Ellen Jones, m. fl. Vi hafva varit fullt upp sysselsatta. Jag hade hoppats att äfven till kontorsarbetet få frivilliga medhjälpare. Det gick till en tid, men då de stannade endast kort tid, måste vi anställa aflönade biträden.

Vid sidan af arbetet bland barnen kommo vi äfven att hjälpa äldre, och det till följd däraf, att föräldrarna behöfde arbete, mat, hyreshjälp m. m., och ett stort och vidlyftigt arbete uppstod på det sättet. Ofta hafva så godt som barfota och halfnakna personer besökt oss och bedt om något att skyla sig med. Husvillan, som fått sitt bohag förstördt, medan de vistats på asyler eller andra dylika ställen, hafva bedt om möbler och husgerådssaker, när de äntligen lyckats få bostad. Detta har gifvit mig anledning att nu och då i tidningarna förklara, att äfven dylika gåfvor voro väl-

* Det blef således kvar endast 2,600 kr. till aflöning åt 12 personer, och det torde väl icke få betraktas som för mycket.

komna, och allmänheten har välvilligt gifvit oss rätt mycket sådana.

Helt nyss var en moder hos mig. Hon hade gjort det största offer, en människa kan göra, arbetat ut sig för sina barn, och kom hem med ett af dem till mig.

— Vill ni lämna bort den lilla som arf och eget, utan att få veta fosterföräldrarnes namn, frågade jag den stackars kvinnan, hvarpå hon svarade ja. När fostermodern och den rätta modern träffades uppe hos mig, utbrast den senare:

— Jag är sjuk och hemlös, kära, tag mitt barn! Men när fostermodern aflägsnat sig, sade kvinnan något mera till mig:

— Vill pastorn hjälpa mig med litet mat och att få natthärberge, medan jag hinner lugna mig och hämta krafter.

Jag skulle varit en barbar, om jag icke gjort mitt yttersta för att bistå den nödställda.

Vi hafva skaffat mat, kläder, hjälp till hyra m. m. åt behöfvande. De fattiga äro optimister. De begära ej hjälp i första tag. Jag undrar, huru många af oss som hafva kapital på banken! Vi tänka, det blir väl någon råd med det och det, äfven om man inte har det. Så tänka också de fattiga, men en vacker dag måste hyran ut, och då stå de där utan tillgångar och utan pengar. Många komma i sådana fall till oss och få hjälp för stunden så långt det är möjligt.

Aldrig kan jag föreställa mig det vara gifvarnas mening, då de skänka kläder och skor, att man först skall hålla en lång undersökning om de armas värdighet att få mottaga hjälp, då de stå där så godt som barfota, nakna, hungrande och husvillå och bokstafligen gråta under bön om hjälp och lindring i sin nöd; att man skall hålla en grundlig rannsaking om dessa stackares föregående lif och om de kunna för all framtid blifva hjälpta med det lilla, vi kunna lämna dem! — ett par aflagda skor, en aflagd kappa, en gammal kjol eller ett par byxor. För öfrigt är det svårt att afgöra, om en fattig är »värdig» eller icke värdig att hjälpa, ty i min verksamhet har jag funnit, att

jag aldrig missräknat mig så mycket på de fattiga som på somliga af dem, som stått vårt arbete nära och borde ha vetat bättre. Ty i de fall, då jag af min hjälp väntat det minsta af mina fattiga, har jag fått det bästa resultatet, och i några af de fall, då jag väntat allt af andra äfven arbetet närstående, har jag blifvit skamligt bedragen.

Jag har alltid tänkt, att mitt arbete i första hand bör vara såsom ambulansens på slagfältet eller som den barmhärtige samaritens, som steg af sin häst, förband mannens sår, förde honom till ett härberge och sade: »Vårda denne!» På så sätt hafva vi arbetat samt sändt massor af nödställda till fattigvårdsnämnden, »Föreningen för välgörenhetens ordnande» m. fl. som ju mycket kraftigare och verksammare än vi kunna hjälpa.

Ofta har jag förgäfvets bedt att från fattigvårdsnämnden få veta hvad som gjorts för dem, som jag ditsändt, för att kunna kontrollera deras uppgifter, som kommit tillbaka och klagat öfver, att de fått gå ohulpna därifrån. Men sedan september månad förlidet år har jag lyckats få sådana meddelanden, och intill den dag, då detta föredrag hålles, har jag fått närmare hundra svar från fattigvårdsnämnden.*

Men det är icke nog med att jag sändt hjälpbehöfvande till Stockholms stads fattigvårdsnämnd och »F. V. O.» utan jag har också sökt hjälpa sådana, som dessa såväl som flera af Stockholms prästmän och folkskollärarepersonal direkt¹⁾ eller indirekt hänvisat till mig. Det finns, så vidt jag vet, ingen asyl eller annan fattigvårdsinrättning i hufvudstaden, från hvilken jag icke bevisligen mottagit några hjälpbehöfvande, såväl barn som äldre. Ofta har jag fått förse de stackare, som varit intagna på asylerna, och som jag icke på annat sätt kunnat hjälpa, med skor och kläder. Detta bevisas af följande intyg från åtminstone en f. d. asylföreståndare, och intygas af dem, som, när gamla skor och kläder fattats, levererat nya sådana:

* Numera ha dessa meddelanden återigen upphört, af orsak, som jag icke känner.

Undertecknad får härmed på begäran, och, om så erfordras, under edlig förpliktelse, intyga följande:

Jag Nyström, som under de fem senaste åren varit i tjänst anställd vid Stockholms stads Asyl för husvilla, Tjärhofsgatan 12; att pastor John Hedberg, Badstugatan 28, från Asylen, med vederbörande fattigvårdsmyndigheters goda minne, mångfaldiga fattiga gossar, som, utsände till såväl glasbruk som till annat arbete och till hem på landet, dels fullständigt beklädt dessa med nya kläder och skodon och dels bekostat deras resor m. m.; att flerfaldiga personer af båda könen, hvilka ej ägt hemortsrätt i Stockholm, men varit — tillika med sina barn — stadda i den yttersta nöd, blifvit af mig till pastor Hedberg hänvisade med bön om hjälp och då dessa ej voro berättigade till fattigvårdsunderstöd härstädes, så blefvo de på mångahanda olika sätt af pastor Hedberg hjälpta; samt, att pastor Hedberg ej alltid har lämnat hjälp och understöd åt alla som därom anlitat honom, utan urskillnad, har jag mig ock känt enär pastor Hedberg gjort sig först noga underrettad om den eller de sökandes lefnadsomständigheter och vandel och då dessa konstaterats vara otillfredsställande, så har pastor Hedberg afvisat dylika individer utan hjälp och hänvisat dem — som sig bör — till vederbörande fattigvårdsstyrelse.

Detta intygar jag på heder och samvete.

Stockholm den 3 december 1904.

Carl Johan Nyström.

Egenhändiga namnteckningen bevittna:

Sven Bäckman.

August Appelberg.

Att vaktmästare från kommunalasyler under de senare åren flera gånger, enligt rek. från herr pastor John Hedberg fått uttaga kläder för gossar, full beklädnad, samt att dessa blifvit af herr pastor John Hedberg betalda, intygas härmed på begäran.

Stockholm den 3 dec. 1904.

Arvid Åkerholm.

Egenhändiga namnteckningen. intyga:

M. Ohlsson.

Handelsbokhållare.

Fritz Larsson.

Handelsbiträde.

Undertecknade, som under årens lopp vid flere tillfällen levererat skor till fattiga gossar, som varit åtföljda af vaktmästare från kommunens asyler, hvilka varit iklädda deras uniform, hvilka

tagit skor på pastor Hedbergs räkning; dessa barn uppgår minst till ett femtiotal.

Hvilket på heder och samvete intygas.

Stockholm den 3 dec. 1904.

A. Svartz.

Skohandlare.

Josef Moberg.

Handelsbiträde.

Är icke detta samarbete?

Hvarför anklagar man mig då just för brist på sådant? Tror man väl, att det går an att säga hvad som helst inför allmänheten och att icke möjlighet finnes att komma fram med verkliga sanningen?

Något vidare missbruk från de fattigas sida af den hjälp, jag kunnat lämna, har jag icke förnummit i någon större skala, och icke heller har man lyckats bevisa något sådant. Är det möjligen för den nytta, jag kunnat vara till för Stockholms kommun och dess fattiga, är det för det där som man vill tacka mig genom de energiska offentliga anfallen mot min person och min verksamhet?

Fattigvårdsstyrelsen, folkskolöfverstyrelsen m. fl. ropa på kontroll öfver mig och min verksamhet, och allmänheten har alltid haft rätt att få kontrollera densamma. Men hvem kontrollerar väl dessa ämbetsverk och deras handlingar? Har allmänheten, samma rätt där som hos mig? Detta är en fråga, som med all visshet är värd sitt eget kapitel och som såväl jurister som lagstiftare borde underkasta en grundlig undersökning, i all synnerhet som fattigvården äger makt att helt godtyckligt ur riket bortsicka främmande länders fattiga undersåtar och, för föräldrarnas hemortsrätts skull, utvisa svenskfödda barn, samt i all tysthet på administrativ väg, utan offentlig dom och rannsaking, beröfva svenska undersåtar, som fattigvården gifvit »huld och skydd», friheten för kanske hela deras lefnad, om det så faller fattigvården in.

* * *

Till sist synas de stridande ha koncentrerat sina anfall på Dagmarhemmet. Hvarför det? »Det har kommit

klagomål till fattigvårdsinspektören mot detta hem.» Af hvem har det framställts? Det får världen aldrig veta. Kanske är det någon mig och arbetet närstående person, som tycks ha mycket annat att förtälja för inspektören m. fl., däribland äfven om mitt enskildta lif en hel del, som jag själf icke alls känner till.

Fattigvårdsinspektören, såväl som Stockholms folkskol-öfverstyrelse, har emellertid flera gånger låtit inspektera Dagmarhemmet. Med hvad rätt har det skett? Jo, säger man i »Dagens Nyheter»:

»Först och främst bör meddelas att dylika inspektioner på fattigvårdsinspektörens initiativ företagas till alla inom Stockholm befintliga barnhem, både de offentliga och privata. Dagmarhemmet i Sundbyberg har innefattats i denna inspektion, eftersom det tillkommit genom gåfvor från hufvudstaden, skötes därifrån och emedan det är hufvudsakligen stockholmsbarn som skickas dit».

Är nu detta *lagliga* skäl för inspektionen af Dagmarhemmet? Från annat håll vet jag, att myndigheter, lika högt stående som någon af de nu nämnda, ansett med Dagmarhemmet jämförliga institutioner, hvilka äfven understöds från hufvudstaden och ledts därifrån, komma helt och hållet under privathemmets helgd, enär de icke äro barnhem i vanlig mening, utan tillfälliga tillflyktsorter för barn, och icke afsedda att vara anstalter där man tar betaldt för vården, utan där denna lämnas kostnadsfritt. Därför ha dessa myndigheter vägrat att taga någon som helst befattning med sådana anstalter, grundande denna vägran på § 1 i lagen om fosterbarns vård af 6 juni 1902. Men skulle Dagmarhemmet verkligen lyda under någon myndighet, skulle denna då vara Stockholms stads fattigvårdsnämnd och Stockholms folkskoleöfverstyrelse? Visst icke. Ofvan anförda lag säger i § 16:

»Polisman eller kronobetjent, som finner vanvård af fosterbarn ega rum eller att fara därför är för handen, skall anmäla förhållandet hos helsovårds-, kommunal- eller fosterbarnsnämnd eller, der omständigheterna dertill föranleda, inberätta saken till Konungens Befallningshafvande. Der Konungens Befallningshafvande på grund af anmälan eller eljest finner skäl antaga, att

fosterbarn vanvårdas, eger Konungens Befallningshafvande förordna vederbörande läkare att göra undersökning på stället. Läkaren skall skyndsamt till Konungens Befallningshafvande afgifva berättelse med förslag till de åtgärder, omständigheterna påkalla, hvarjemte läkaren åligger att genom Konungens Befallningshafvande till Medicinalstyrelsen insända afskrift af handlingarna.»

Så skall en inspektion gå till enligt *svensk lag*. * Men nu har fattigvårdsinspektören också företagit sig att i »Dagens Nyheter» offentliggöra något som han kallar en rapport om »inspektionen» af Dagmarhemmet, som hans assistent verkställt. Och sålunda, i st. f. att till K. Befallningshafvande göra anmärkningar, om vanvård förekommit, har man vänt sig till offentligheten. ** Och i stället för att låta af K. Befallningshafvande förordnad läkare anställa undersökningen, har man låtit fattigvårdsinspektörsassistenten och utskickade från Stockholms folkskolöfverstyrelse verkställa inspektion samt låtit en fru von Heland och sjuksköterskan Isabella Carlson uppträda som vittnen med vetenskaplig auktoritet, konstaterande barnkolera, syfilis och vanvård på Dagmarhemmet, *tvärtemot* flera auktoriserade läkares nedanstående intyg: ***

* Såvida man icke vill handla i enlighet med dem, som omnämas i Romarebrevet 2: 14.

** Besynnerligt nog har ingen af stockholmstidningarna, trots de i öfrigt utmärkta referaten af mitt föredrag, med ett enda ord omnämmt detta mitt påpekande af olagligheten i de där inspektionerna.

*** Det är ej nog med dessa intyg. I »Grundriss der Kinderheilkunde» af 1901 säger medicine dr O. A. Hausser i Berlin, specialist på barnsjukdomar: »Prognosen är rätt tvifvelaktig och bör i alla fall ställas allvarsam. Den enorma dibarnsdödligheten beror till en god del på barnkolera. Svaga, rachitiska, dyspepsiska barn duka väl alltid under för den fruktansvärda sjukdomen, t. o. m. kraftiga barn motstå den oftast knappast några timmar; först den tilltagande lefnadsåldern förbättrar prognosen.»

Hvad det påstådda syfilisfallet vidkommer, så, när vi icke ansågo oss af andra skäl kunna vårda barnet å Dagmarhemmet, sändes det till »S:t Görans», men kunde icke intagas där, när syfilis icke var konstateradt. Lika litet kunde en specialist sedermera konstatera denna sjukdom. Barnet sändes då till förste stadsläkaren och blef intaget på Allmänna barnhusets sjukafdelning och vårdades där, tills det utskrefs friskt och sundt.

På begäran af pastor John Hedberg får undertecknad intyga, att jag under de senare åren undersökt omkring 1,000 (Ett tusen) barn åt honom, hvilka han förklarar sig vilja omhändertaga, utan ersättning. Dessa barns tillstånd har varit växlande. Som regel gäller, att de varit till en betydlig procent smutsiga, vanvårdade, fulla med ohyra, utmärklade, misshandlade samt lidande af allehanda åkommor såsom engelska sjukan, skrofler, blodbrist, katarrer och ekzemer.

Stockholm den 12 december 1904

Henrik Berg,
Medicine doktor.

På begäran af pastor J. Hedberg att af viss anledning er-hålla något intyg om Dagmarhemmet här i Sundbyberg vill undertecknad, därom anmodad, i intygssyfte meddela följande:

Då Dagmarhemmet i början af sistlidne januari månad öppnades, åtog jag mig att tillsvidare och utan någon som helst ersättning bestrida läkarevården därstädes, och fortsatte jag där-med till midten af juni, då jag till följd af bortresa lämnade denna omsorg om hemmet åt en min kollega här på platsen, hvilken också välvilligt och utan ersättning åtog sig läkarevården tillsvidare därför. Då jag därpå den 1 augusti återkom från min resa ansåg jag mig på grund af för mycket arbete böra afsäga mig att fortfarande vara Dagmarhemmets läkare, hvilket också skedde. Min förutnämnda kollega fortsatte då på min uppmaning att tills-vidare som läkare och mot någon mindre betalning sköta hemmet, men då äfven han på grund af för mycket arbete ej längre kunde bestrida hemmets mycket kräfvande läkarevård, erhöi Dagmar-hemmet läkare, bosatt i Stockholm, hvilken läkare, så vidt mig bekant är, fortfarande sköter denna befattning.

Det är således om hemmets verksamhet under tiden januari —15 juni som detta mitt intyg egentligen gäller. Hvad då först beträffar hemmets utseende och inredning etc, så kunde ju de många, som deltog i dess invigningsfest, endast uttala sitt gillande så väl hvad beträffade rummens trefliga och glada ut-seende som äfven i öfrigt beträffande dess praktiska inredning med fullt ändamålsenliga bäddar för de blifvande små gästerna.

Äfvenså syntes det i öfrigt vara godt beställt för barnens omsorgsfulla vård och skötsel, hvadan de bästa förhoppningar om hemmets välsignelsebringande verksamhet med rätta af, som jag tror, alla närvarande hystes.

Emellertid dröjde det ej så många veckor, förrän något in-träffade, som jag ej rätt vet om pastor Hedberg ensam skall bära skulden för, eller om äfven några brister i samhällsinstitutionen, trots vissa vederbörandes försäkran om att allting är så väl beställt

pastor Hedberg förutan, ändå kunna och böra tillräknas någon om än så liten del uti.

Hvad var nu detta för något? Jo, Dagmarhemmet, afsedt för endast ett mindre, begränsadt antal barn, hvilka såsom konvalescenter utskrifvits från sjukhus, eller eljest voro i ringare grad sjuka, nästan öfversvämmades icke blott af sådana relativt friska patieater utan af ett stort antal barn, som att döma af deras utseende visst icke kommo från några sjukhus eller andra vårdanstalter. Dit komma rachitiska barn i de mest svåra och framskridna stadier, dit kommo af vanvård utmärglade och förstörda barn, dit kommo barn med de mest svåra former af kroniska lidanden i matsmältningsorganer etc.

Kom så härtill att ett barn blef intagit från ett hem i Stockholm, där mässling förefunnits och utan att desinficering blifvit vidtagen och utan att barnets anhöriga lämnat besked därom vid barnets intagande i hemmet.

Från detta barn smittades snart alla å Dagmarhemmet då härbergerade och för smittan mottagliga patienter, hvadan, innan man visste ordet af, en fullkomlig mässlingsepidemi var i gång.

Denna under normala förhållanden ej så farliga sjukdom antog här bland de förut i så hög grad nedsatta individerna en högst svårartad karaktär och medförde inom loppet af tre veckor sju dödsfall bland de förut svagaste barnen.

Man må beklaga detta förhållande, men helt visst hade förloppet för de en gång insjuknade blifvit detsamma på hvilket annat ställe som helst, der de vårdats.

Under denna sjukdomsperiod var det naturligt, att sköterskepersonalen, som ju ej var beräknad för ett sjukhus, skulle blifva i hög grad öfveranstängd, men är det mig ett nöje att meddela, att den så vidt jag kunde förstå på ett särdeles förtjänstfullt sätt fullgjorde sina svåra åligganden.

Man skulle här kunna fråga: hvarför kommo alla dessa eländiga barn till Dagmarhemmet just som det blifvit öppnadt? Var det af en tillfällighet, eller var det i följd af ett verkligt förefintligt behof på grund af att ändå på något område af fattigbarnvård icke allt är så väl ordnadt som önskligt vore? Den som känner sig fullt kompetent på detta område, må lämna ett tillfredsställande svar härpå, liksom ock den som utan skuld är må kasta första stenen på pastor Hedberg och hans i den nödställda mänsklighetens väl tillkomna skyddshem.

Till sist, ehuru det egentligen icke hör till detta intyg, må jag högt förkunna, att jag såsom fattigläkare i det från hufvudstaden af fattiga öfversvämmade Solna kommun, har en annan erfarenhet om pastor Hedbergs verksamhet än den de båda inspektörerna B. och L., att döma af anföranden i pressen, synas hafva,

och vill jag på grund af denna *min* erfarenhet tillönska fortfarande framgång åt pastor Hedberg och hans ädla verksamhet till lindrande af nöd bland våra olyckliga medmänniskor såväl i stad som på landet.

Sundbyberg den 5 december 1904.

J. Jonsson.

E. prov. läkare.

Undertecknad, som uppehöll läkarvården vid pastor John Hedbergs barnhem här i Sundbyberg, det s. k. Dagmarhemmet, från den 16 juni till ungefär midten af sept. månad detta år, tillmötesgår härmed en af pastor Hedberg framställd anhållan att få höra mitt omdöme om nämnda hem och dess verksamhet under denna tid.

Då jag öfvertog läkarvården å hemmet, härbergerades därstädes 24 barn i ålder mellan 1 och 14 år, af hvilka i synnerhet de yngre ännu ledo af sviterna af den svåra mässlingsepidemi som kort förut så skoningslöst härjat hemmet, och hvilka — ytterligt eländiga och nedsatta som de till följd af kroniska sjukdomar lära ha varit redan före insjuknandet — sent omsidor repade sig.

Dessa sjuka barn vårdades i tvenne mot solsidan belägna och isolerade rum, hvilka efter barnens tillfrisknande omsorgsfullt desinfekterades, och utslocknade epidemien sedermera fullständigt.

För de på Dagmarhemmet intagna skyddslingarnes trefnad och välbefinnande var synnerligen väl sörjdt. Jag fann intet klandervärdt; med ordning och flit sköttes allt af personalen, och med synnerlig ömhet och hjärtlighet behandlades både små och stora barn. Vid alla mina besök — och dessa voro ej få, och skedde de, utan att jag förut underrättat om min ankomst — var allt i bästa ordning, rummen städade, luften i desamma kändes frisk, bäddarne oklanderliga, och barnen voro snygga och rena m. m.

En gång i veckan erhöll hvarje barn ett bad; de större barnen intogo sina måltider gemensamt i en stor för detta ändamål hufvudsakligen afsedd sal, och födan var både riklig och närande och — det behöfver jag väl knappt tillägga — aptiten var god och strykande.

Barnen vistades så mycket som möjligt ute i den närbelägna skogen.

Vid hemmet voro anställda — uteslutande i och för barnens skötsel — tvenne examinerade sjuksköterskor jämte tvenne biträden, hvilka med outtröttligt nit och stor omsorg ägnade dem sin vård. Ja, med ett ord, för dessa barn gjordes *allt*, som rimligtvis kunde begäras, och behöfdes och påfordrades för öfrigt något, nog var pastor Hedberg villig att genast tillmötesgå uttalade önskingar.

Mycket kunde tilläggas om denna *så välbehöfliga* välgören

hetsinrättning, men det sagda må vara nog, och jag har endast att till sist uttala en varm och innerlig förhoppning, att pastor Hedberg allt fortfarande måtte få den hjälp, hvaraf han är i behof för att som tillförne kunna bistå de värnlöse och behöfvande.

Sundbyberg den 8 dec. 1904.

Alb. Sam. Mortonson.

Prakt. läkare.

Undertecknad, som sedan den 1 okt. innevarande år på anmodan af pastor John Hedberg varit honom som läkare behjälplig vid tillsynen af Dagmarhemmet i Sundbyberg, förklarar härmed, att de hygieniska förhållandena inom hemmet under den tid jag haft tillfälle att iakttaga dem, varit goda,

att sköterskepersonalen alltid gjort sitt bästa och villigt följt gifna föreskrifter och

att af mig framställda önskemål i fråga om yttre anordningar för behandlingen af såväl de sjuka som de tillfrisknade barnen genast och beredvilligt blifvit uppfyllda.

Stockholm den 4 dec. 1904.

S. E. Krikortz.

Praktiserande läkare.

När man genom »inspektionsrapporten» och andra offentliga anfall fäst allmänhetens uppmärksamhet på Dagmarhemmet och förhållandena där, samt besökare, hyresgäster, läkare och andra hemmet närstående personer lämnat intyg om anklagelsernas obefogenhet, skyndade man sig att säga, att *nu* vore förhållandena på Dagmarhemmet bättre, tack vare anmärkningarna.

Som svar härpå torde nedanstående intyg tala för sig själfva.

Då jag under Dagmarhemmets läkares, doktor Krikortz, bortresa uppehöll — därom ombedd af pastor John Hedberg — läkarvården vid nämnda hem från den 20 dec. 1904 till den 4 jan. 1905 och således ånyo blef i tillfälle att därstädes göra mina iakttagelser, får jag härmed intyga, att ej några förändringar vare sig till det bättre eller sämre kunde märkas, utan tedde sig *allt i samma goda skick* som tillförne, och hviiket jag i förut lämnadt intyg haft nöjet vitsorda.

Sundbyberg den 8 febr. 1905.

Alb. Sam. Mortonson.

Leg. läkare.

Undertecknad, som i egenskap af ordförande i hälsovårdsnämnden i Sundbyberg vid flera tillfällen på olika tider besökt Dagmarhemmet, får i afseende å de sanitära förhållandena därstädes lämna det vitsordet, att dessa varit utan anmärkning från nämndens sidå.

Hvad angår hemmets boningsrum och de hygieniska förhållandena inom detsamma kan jag med nöje lämna det vitsordet att dessa varit synnerligen goda och utan anmärkning samt att renlighet och ordentlighet synes ha varit rådande vid hvarje tillfälle. Någon underrättelse om våra tillämnade besök ha aldrig lämnats.

I fråga om brandsyn, då jag som polisuppsyningsman haft skyldighet närvara, har alltid dess föreskrifter fullgjorts och efterlevats, hvadan någon anmärkning i detta afseende icke heller af mig kunnat framställas, hvilket allt jag härmed med nöje utan begäran anser mig böra och kunna intyga.

Sundbyberg den 30 januari 1905.

Alfred Johanson.

Polisuppsyningsman.

Ofvanstående intyg vitsordar
i hvad det afser hälsovårds-
nämndens åtgöranden

Axel Lundahl.

Ledamot af Hälsovårdsnämnden.

Ofvanstående intyg vitsordar
till alla delar

Gustaf Olson.

Brandchef.

Alla dessa ofvanstående intyg, med undantag af de två senaste, har jag i afskrift tillställt samtliga dagliga stockholmstidningar i början af dec. förlidet år och offentliggjort dem i »Svenska Morgonbladet» in extenso torsdagen den 15 dec. 1904. Dessa intyg intogos i sammandrag i en här utkommande tidning den 22 dec. 1904, men den 31 i samma månad kom samma tidning likväl med auktoriteterna v. Helands och Isabella Carlsons utlåtande i bl. a. läkarfrågan vid Dagmarhemmet!

Enskildt har man frågat mig: Tillåter du då inte hvem som helst att besöka dina barnhem? Naturligtvis gör jag det, men litet hvar bör väl förstå skillnaden mellan ett privat besök och en inspektion under ämbetsmannamakt och -myndighet. Klart är äfven, att berättigade anmärkningar

mot mig eller mitt arbete icke på minsta sätt upptagas illa, hvarifrån de än månne komma, blott de höfligt framställas till mig personligen, dit de väl i all rimlighets namn höra. Men om man, som faktiskt skett i denna strid, smyger omkring på mina hem, hos fosterföräldrar, hos vårdarinnor, hos läkare, hos intresserade och medhjälpare, och examine-rar barn, tjänstfolk, läkarepersonal och fostermödrar, stundom hotande dem med, att de måste underskrifva dem förelagda intyg, ty »eljest skola de dragas inför myndigheterna, och då blir det värre», och detta under det man beder dem att icke tala om det för mig — då bör sådant väl icke kunna försvaras af någon förnuftig människa, och icke bör det heller få ens skenet af intresse för verksamheten. Tänk om man skulle gå så tillväga i hvilket annat privat hem som helst, hvilka historier skulle man då icke få i omlopp! Hvad namn och karaktär ett sådant tillvägagångssätt har, och i hvad afsikt det skett, därom behöfver jag icke yttra mig. Allmänhetens dom därvidlag kan icke bli mer än en.

Hvad nu alla mina hem vidkommer, så äro de upprättade på principen af goda vanliga privata sådana och icke efter nutida barnhems och sjukvårdsanstalters föredöme. Då man därför skall bedöma dessa hem, går det icke an att göra detta efter t. ex. Allmänna barnhusets mönster eller andra millionanstalter. Det vanliga enkla, borgerliga hemmet har varit, är och skall alltid blifva mönstret för mina hem, och i hur många sådana har man väl examinerade sjuksköterskor, föreståndarinna med representationsskyldighet och stor aflöning, särskilda badrum och torkrum, kokerskor, tvätterskor o. s. v. Får icke i stället hela den kvinnliga personalen hjälpas åt äfven med barnavården, och hvarför kan detta icke få äga rum på Dagmarhemmet också? Och hurudana ha de hem sett ut — om det ens varit några, hvarifrån Dagmarhemmets små stackare kommit, och hvem har vårdat dem där? Många äfven af Dagmarhemmets minsta barn hafva t. o. m. fått sköta sig själfva, med undantag af på middagstimman, då modern fått se till dem, och nätterna, då modern varit ledig från sitt arbete. Allt sådant där

borde en *vederhäftig* och *fördomsfri* undersökare eller -sökerska ha tänkt på, innan han eller hon dragit i härnad mot detta hem och dess vård, dess upprättare och dess personal.

Hvart vill man egentligen komma med allt detta?

En tidning fordrar en för Dagmarhemmet särskildt anställd och aflönad läkare, en åtgärd, som skulle kräva uppförandet af läkarebostad och minst 5,000 årligen därutöver. En annan tidning fordrar, att läkaren ovillkorligen skall vara aflönad och ha skyldighet att minst en gång i veckan besöka Dagmarhemmet. Ena gången anser man, att jag aflönar mitt folk för mycket, när det går åt 5,000 kr. därtill, och andra gången anser man, att »det är en oriktighet, att hr Hedberg ej är aflönad för sitt arbete» — fritt och af intresse för saken tyckes ingen få arbeta, icke ens jag. Än klagar man öfver att jag arbetat för mycket, slitit ut mig och kommit för vidt i verksamheten, andra gången öfver att jag icke sköter hvad jag har för händer eller har reda på mig.

Folkskolans i Stockholm chef har anklagat mig, fattigvårdsinspektören har anklagat mig, jag har anfallits från teologiskt håll, damer och herrar hafva anfallit mig, tidningsmän ha hack i häl efter hvarandra, t. o. m. från samma tidning, rest vida omkring för att få reda på några brister rörande »den Hedbergska verksamheten», man har hållit förhör, man har sprungit omkring och sökt dem som haft att fordra af mig eller af föreningen och bedt dem för all del skynda att taga ut sina fordringar, och besynnerligt nog har man lyckats få reda på fordringsägarna rätt bra. Man har äfven fått tag i och utan besinning offentliggjort att våra *inkomster* under året skulle ha varit 40,000 kr. och våra *utgifter* 60,000 kr. Hvarifrån har man då fått de 20,000 kr. som restera, och hvad blir öfver för mig att använda »för mina enskilda affärer?»

Hvad är det egentligen för grumliga källor man öst ur?

Man har ådagalagt en ifver, värd ett vida större mål än att samla ihop fullständigt obefogade anklagelser.

Man har äfven anklagat mina fosterhem på ett mycket insinuöst och nedsättande vis, så att sådana, som ämnat upptaga fattiga barn gratis, nu förklarar sig icke vilja göra det af fruktan för att bli offentligt skandaliserade. Man har lyckats på ett bråde rycka bort 20,000 kr., utom alla mindre belopp, som folk låtit skrämma sig till att indraga, och hvilka varit afsedda för verksamheten. Genom ett mer än månadslångt dagligt krig i olika tidningar har man på allt sätt sökt förbittra min tillvaro och lägga stora stenar på mina bördor — allt under försäkran, att man icke ville komma mig eller mitt arbete »till lifs». Kyrkoherde Eklund i Maria församling var den första att i »Aftonbladet» under rubriken: »Hur bör den enskilda välgörenheten lämpligast ordnas och utöfas?» teologiskt anfälla mig och min verksamhet, och »Dagens Nyheter» förklarade strax därpå om den artikeln, att adressen var »uppenbar och af intresse»* och lät samtidigt en annan bibeltolkare, hr pastor Karl Blomkvist, göra gemensam sak med hr kyrkoherden och gifva mig en faderlig förmaning:

»Hvad pastor Hedberg beträffar, vore det klokare af honom att erkänna de brister i verksamheten och vid Dagmarhemmet, som äro berättigade, och ej, som nu är fallet, konsekvent tillbakavisa hvarje anmärkning.»

De där herrarnas bibeltolkning kunde nog förtjäna sitt eget kapitel, men tiden tillåter det inte. Endast den anmärkningen tillåter jag mig göra, att en förträfflig illustration till hr kyrkoherdens tal om att »den vänstra handen

* Strax efter kyrkoherde Eklunds angrepp följde i samma tidning och med samma rubrik fattigvårdsinspektören Lindblom med en icke mindre tydlig adress, som i en lång jeremiad öfver mig och mitt arbete resulterade i att vår förening var frikyrklig. Enhvar, som gjort sig besvär med att läsa våra årsberättelser, kan af redovisningen för influtna medel finna, att såväl kungabusetts medlemmar som ärkebiskopen med en mängd präster och för öfrigt personer af alla samhällsklasser lämnat rikliga bidrag till oss, såväl i form af årsbidrag som tillfälliga gåfvor. Ha nu alla dessa, som lämnat årsbidrag och därigenom äro medlemmar i föreningen, i en hast blifvit frikyrkliga?

icke bör veta hvad den högra gör» kan en hvar finna i Philipsenska stiftelsen, hvars fastigheter äro belägna vid Adolf Fredriks torg och i hvars styrelse hr kyrkoherden är själfskrifven ordförande och hvars förvaltning kyrkorådet i Maria församling årligen har att godkänna. Tänker man också på, att de flesta af de barn, för hvilka jag offentligt anklagats af d:r Bergman, äfvensom de konfirmander, jag förut omnämnt, haft sina hem i Maria Magdalena församling, så kan det vara nog sagdt om den saken. Med glädje och tacksamhet passar jag på tillfället att tillägga, att så har det icke på något undantag när gått till i någon annan församling i hufvudstaden, ej heller i landsorten.

* * *

Man har underkänt och ignorerat de ädla läkare och alla andra, som kostnadsfritt hjälpt mig att taga vara på nödställda, lidande, eländiga, olyckliga barn. Man har fordrat, att en af dessa läkare, en gammal erfaren och afhållen man, d:r Jonsson, afsattes och att en viss dams husläkare skulle tillsättas vid Dagmarhemmet. Man har icke dragit sig för att häckla och underkänna de uppoffrande kvinnors arbete, som under otroliga mödor och försakelser dag och natt arbetat för och haft omsorg om små stackars klena barn. Man har utspridit de skamlösaste rykten om min person, de mest lögnaktiga beskyllningar om mitt privata lif. Man har offentligt och fullkomligt sanningslöst påstått, att ej en klar uppdelning göres mellan hvad som är föreningens och hvad som är min privata egendom och jämrat sig öfver, att jag ej ta'r aflöning för mitt arbete.

Ja, man har kämpat och kämpat och med olika vapen på alla möjliga sätt, utan att bry sig om, hvilka vapen man användt, så att det stundom sett ut som om den mannens uppgifter skulle varit riktiga, hvilken sade sig hafva blifvit *uppmanad att skriva hvad som helst* om mig, blott man fick några slags »intyg», vare sig i den ena eller den andra riktningen, blott det blefve till min och verksam-

hetens nackdel. Knappast någon, som hjälpt mig i verksamheten, har gått fri från lögner och förtal.

Att börja med undrade jag på, att tidningspressen, som förr alltid visat sig så vänlig mot mig, ett tu tre slog om. Men nu kan jag icke längre förvåna mig däröfver, i all synnerhet sedan jag fått veta, hvilka vilda historier, som satts i svang, samt hvarifrån de och detta lömska förtal och alla dessa skamligheter utgått.*

Hvarifrån ha de då kommit? Något annat offentligt svar vill jag *nu* icke gifva, än att det synes vara en spirande, afundsam, maktlysten, jesuitisk klick, rekryterad ur både stats- och frikyrkliga läger, som i självviskt syfte förenat sig och på parolen »Ändamålet helgar medlen» anfällt mig och mitt ringa arbete i barmhärtighetens tjänst.

* * *

Hvad har jag under slika förhållanden att göra? Det är för hem, för ljus, för hopp och räddning åt fattiga som jag kämpat, om än icke i enlighet med fattigvårdsprinciperna. Jag har dristat gå min egen väg. Skall jag krossas under lavinen? Skall jag slå dörren i baklås till mitt eget verk och kasta bort nycklarna? Eller skall jag stå kvar och kämpa ensam i en ojämnhad strid, under min mästares fana? Fallor jag, så skall jag dock segra, ty idén dör icke, äfven om den kräfvor människolif!

Gud hjälpe mig, Stockholms fattiga och enkannerligen deras barn!

* Hvad vill man då? Är det väl någon person som vill komma till styret, vill få sig en titel och ämbetsmannaställning på de fastigheter och medels bekostnad, som jag under årens lopp skrapat ihop, och hvilken därför samlat allt motstånd i en brännpunkt och satt agitationen i gång?

BILAGA.

Från de behöfvandes värld.

Hos »fattigpastorn» på Söder.

Jag hade i måndags f. m. ett ärende till pastor John Hedberg, Badstugatan 28 på Söder. Han är ordförande i Stockholms kristna sedlighetsförening, och det var ett par saker, som jag önskade få upplysning om rörande denna. Expeditionstid 10—12 stod det på dörren; jag höll på att vända om, ty klockan var half 1 på middagen. Men så tänkte jag: Det är väl ändå bäst att höra efter, om ej pastorn kan träffas, fast jag kommer på olaga tid. Jag klef därför dristeligen in och befann mig ögonblicket därpå i en medelstor sal eller rättare ett förmak, där ett tiotal personer af båda könen sutto.

Detta är församlingsbor — hr Hedberg är ju baptistpastor, tänkte jag. Där sutto ju ett par välklädda fruor, ett par unge män, som godt skulle kunna infinna sig och bli serverade på våra förstklassiga restauranger, för såvidt man tager hänsyn endast till kläderna. Från ett inre rum hörde jag en kvinnostämman och pastor Hedbergs kraftiga röst:

— Ni skall göra så och så; nu har ni fått kläder till barnen samt mat för de närmaste dagarna; kom hit om lördag, skola vi utfundera någon varaktigare hjälp!

Ögonblicket därpå utträdde pastorn samt bad mig följa med in på själfva expeditionen.

— Har ni brådtom?

— Nej, inte så värst.

— Sitt då ned en stund, så att jag får expediera dem, som vänta där ute, kanske ni kan få höra ett och annat af intresse.

I expeditionen deltog pastorns fru, predikobiträde samt en fjärde person. Först gällde det en skara gossar, det var visst en 8 à 10 stycken, som med aftontåget skulle fara till Kungälf för att erhålla sysselsättning vid därvarande glasbruk (Se, jag exporterar folk till landsorten, sade hr Hedberg). Gossarna, hvilka skulle

åtföljas af en äldre person, som äfvenledes fått plats i Kungälf, hade fått kläder, skulle ha respengar, mat under resan, en slant då de hunnit fram m. m. Rörande en gosse, som skulle med, men som sedan ångrat sig, blef det en längre rådplägning, både muntligen och per telefon. Man förmodade, att föräldrarna pantsatt hans kläder.

Så var det en fru, ett godt stycke öfver medelåldern. Hennes dotter, cigarrarbeterska till yrket, hade råkat i olycka. Mormodern tog emellertid barnet hem till sig, och barnets moder betalade för det. Emellertid blef hon utan plats samt reste till Sundsvall, där hon erhållit ny anställning. Reskostnaderna hade slukat besparingarna, och så blef det nöd.

— Tag hit flickebarnet, få vi se på henne! sade pastorn. Vill ni lämna henne som eget barn eller fosterbarn till något hederligt folk?

— Det vet jag inte, sade mormodern, och tårarna började trilla utför hennes kinder. Nog ville jag helst ha den lilla så länge det är mig möjligt, men — tillade hon suckande — det vore kanske bäst för flickan.

— Det tror jag också; hur är det med hyran? Har ni någon mat?

— Hyran är tillsvidare betald, men mat ha vi inte.

— Jaså. Bergström, skrif en rekvisition på mat för 5 kr. hos handlanden P. Jag skall telefonera.

Och så telefonerade pastor Hedberg till handlanden P., att hustru X. skulle ha för 5 kr. mat; om varorna motsvarade 10 kronors värde vore ej ur vägen, blott debiteringen ej ginge upp till mer än en femma. Den bekymrade kvinnan var hjälpt för tillfället åtminstone.

— Tallarne! ropade pastorn, och in trädde två ynglingar i tunna, trädslitna kläder.

Man tyckte att de bort kunna försörja sig själva, så stora som de voro.

— Det är en bedröflig historia med de här Tallarne, sade pastorn. Fadern är nästan blind, han har s. k. hönsögon, och hans lyte har ärfts af den äldsta pojken, fast det inte är så svårt, modern är sjuk. Endast den yngsta pojken är arbetsför, målare till yrket, men han kan icke få någon sysselsättning.

Ynglingarna räddes, att, försedda med vederbörliga betyg och intyg, gå till fattigvårdsinspektören. För 5 kr. mat rekvirerades äfven åt denna i djupt elände lefvande familj.

In träder så en välklädd ung man och bugar sig artig.

— Jaså, är ni här nu igen; har ni skaffat er plats?

— Nej, jag har ingenting kunnat få.

— Ja, här finns ingenting, ni får försöka själf.

— Jag hade skaffat honom plats med regelbundet arbete,

förklarar hr Hedberg, men han lämnade den inom kort. Det var för besvärligt att arbeta regelbundet. Han tycker det vara bättre att fint klädd flanera omkring på Stockholms gator samt svälta.

— Men det satt en annan välklädd ung man därute; var det en hjälpsökande?

— Ja, det är ett mycket sorgligt fall; se här i korthet hans historia! Han var underofficer vid ett af våra regementen, skötte sig utmärkt samt var omtyckt af både underlydande, kamrater och öfverordnade. Så blef han gift, olyckligt gift. Fruen ville lefva högt, och mannens blygsamma inkomster räckte ej till. Kamrater och förmän hjälpte honom med borgen, men det gick icke i längden. Så skref han i ett olyckligt ögonblick en falsk växel, omsatte densamma några gånger, men en vacker dag glömdes han omsättningen. Protest och upptäckt af förfalskningen följde jämte straffarbete, afsked och vanfrejd som påbröd. Han har kommit ut nyss, men saknar anställning samt möjlighet att förtjäna sitt lifsuppehälle. En länsman lofvade att taga honom som skrifbiträde, men när denne fick höra, att han saknade medborgerligt förtroende, befanns detta omöjligt. Länsmansbiträdena måste ibland uppträda som vittnen, och en vanfrejdad person får ej vittna. Nu är det meningen att få honom öfver till Amerika, där han med sin duglighet nog kan bryta sig en ny bana.

Äntligen var väntrummet uttömdt, pastor Hedberg och hans medhjälpare fingo en stunds vederkvickande hvila vid en kopp kaffe med dopp. Jag inbjöds att deltaga i vederkvickelsen. Därvid passade jag på att göra en del frågor rörande verksamheten. Svaren sammanfattas här nedan:

— Kristna sedlighetsföreningen lägger framför allt an på att rädda barnen, få dem in i goda och hederliga hem samt därigenom fostra dem till arbetsdugliga och hederliga medborgare. Men i många fall måste äfven föräldrarne, så långt sig göra låter, hjälpas. Det är dock på barnens räddande verksamheten hufvudsakligen är riktad. Man har beskyllt mig, dels för att ha personlig fördel af verksamheten, dels för att jag skulle vilja bedriva proselytmakeri. Se här (hr Hedberg visade ett par digra räkenskapsböcker samt en kassakladd) uppföres hvarje öre som inflyter och allt som utgifves. Kassaboken genomgås för hvarje vecka af Kristna sedlighetsföreningens kassör. Hvad proselytmakeriet beträffar, så är det endast sex baptistfamiljer som för närvarande ha barn från Kristna sedlighetsföreningen.

— Å, om broder Hedberg vore en så förskräcklig proselytmakare, som det från vissa håll påstås, så vore det nog icke som det är i hans egen familj, inföll hans medhjälpare.

— Hur är det där då?

— Jo, ser ni, fru Hedberg är ingalunda baptist, utan tillhör svenska statskyrkan.

Detta bekräftades af de båda makarna, och pastor Hedberg berättade om en kontrovers, som han för den sakens skull haft med en roteman. Denne kunde svårligen inse, att en baptistpastors hustru får tillhöra svenska statskyrkan.

Pastor Hedberg och hans fru umgås med planer för inrättande af ett barnhem enligt nya grunder samt barnkolonier. För realiserandet af den senare planen pågår insamling.

Styrbjörn.

